

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลของวิธีการสอนทักษะตามหลักการของ ดีเชคโก ที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอตามลำดับ ได้แก่ การศึกษาเพื่ออาชีพ หลักสูตรการงานและพื้นฐานอาชีพ จิตวิทยาการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ขั้นตอนการสอนทักษะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามหลักการและแนวคิดในการสอนทักษะของ ดี เชคโก และแนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การศึกษาเพื่ออาชีพ

การศึกษา เป็นกระบวนการที่ปลูกฝังถ่ายทอด ความรู้ เจตคติ คุณลักษณะ ทักษะและคุณค่าต่าง ๆ ให้เกิดกับตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามหรือทำให้ดีขึ้นในทุกด้านนับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ช่วยสร้างภูมิปัญญาแกสังคม ดังนั้นการศึกษา จึงเป็นรากฐานและเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนา เศรษฐกิจสังคมและ วัฒนธรรมของประเทศ ให้เจริญรุ่งเรืองและก้าวหน้าต่อไป (ศึกษาธิการ, 2534)

การจัดการศึกษาเป็นภารกิจหลักประการหนึ่งที่รัฐให้ความสำคัญมาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการให้การศึกษาจึงเป็นการลงทุนที่จำเป็น โดยเฉพาะการจัดการประถมศึกษา เนื่องจากเป็นการจัดการศึกษาเพียงระดับเดียวที่คนส่วนใหญ่ได้รับ ดังนั้นการศึกษาระดับนี้ จึงควรเป็นความรู้พื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง นั่นคือ เมื่อนักเรียนเรียนจบออกไปแล้วสามารถที่จะใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพ (ประไพพิศ ไพรยวัล, 2536) ปัจจุบันการดำรงชีวิตของคนเราในสังคม มีความซับซ้อนมาก ทุกคนต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด อาชีพจะเป็นตัวกำหนดความอยู่รอดและคุณภาพของการดำรงชีวิต แต่การได้มาซึ่งอาชีพในปัจจุบันมิใช่ของง่าย การศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญ ในอันที่จะสร้างให้คนมีความรู้ และทักษะที่เหมาะสมกับอาชีพ (ทวีป อภิลิทธิ, 2528) การประกอบอาชีพเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตที่มีความสุข

สวัสดี จงกล (2528) กล่าวว่า การประกอบอาชีพเป็นการช่วยตนเองมิให้

เป็นการแก้ผู้อื่นและสังคม เป็นการพัฒนาตนเองและสังคมเพราะชีวิตที่มีความสุขคือชีวิตที่ทำงานประกอบอาชีพ ถ้าทุกคนทำงานเป็น ประกอบอาชีพที่ดี มีรายได้ดี มีเสถียรภาพมั่นคง ความสงบในสังคมก็จะเกิดขึ้น

ระบบการศึกษาในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า จัดขึ้นเพื่อสนองความจำเป็นของสังคมและเศรษฐกิจ เป็นก้าวใหม่ในวงการศึกษานำเด็กเข้าสู่โลกแห่งการทำงาน (The world of work) ด้วยการจัดหลักสูตรวิชาการงานและอาชีพขึ้นในโรงเรียน เป็นการฝึกเด็กให้มีนิสัยรักการทำงานและมีประสบการณ์ในการทำงาน (work experience) ในระหว่างการเรียน การศึกษาวิชาชีพในระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่เป็นการสร้างนิสัยให้รักการทำงาน สามารถนำความรู้และประสบการณ์จากโรงเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต

การศึกษาวิชาชีพนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการเตรียมบุคคลให้มีความสามารถประกอบอาชีพได้ตามความถนัดและความสนใจ ส่งผลไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ จะเห็นได้จากนโยบายทางการศึกษาทั้งในอดีตและปัจจุบันต่างมุ่งเน้นเรื่องของวิชาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานโดยมุ่งเน้นนักเรียนที่ไม่ได้ศึกษาต่อให้มีงานทำซึ่งจะเห็นได้จากการปรับปรุงหลักสูตรใหม่แต่ละครั้งก็เพื่อมุ่งหวังที่จะปลูกฝังวิชาชีพให้แก่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในทศวรรษหน้า ซึ่งได้กำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนโดยมุ่งให้นักเรียนมีนิสัยที่ดีในการทำงานสอดคล้องกับสภาพสังคมและท้องถิ่น (ศึกษาธิการ, 2534)

สตาเลย์ (Stalay, 1970) ได้กล่าวถึงการศึกษาเกี่ยวกับการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับประถมศึกษาไว้ว่า มีความสำคัญต่อเยาวชนมากเพราะจะเป็นการเตรียมเยาวชนไปสู่อาชีพ ตามความถนัดและความสนใจ การจัดหลักสูตรควรเน้นทักษะความรู้และลักษณะนิสัยที่จำเป็นสำหรับการเตรียมอาชีพต่าง ๆ

แนวความคิดในการตัดสินใจเลือกและปรับตัวในการประกอบอาชีพเป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล วุฒิภาวะทางอาชีพจะค่อย ๆ เกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่มีเอง แบบแผนการแก้ปัญหาในแต่ละช่วยทำให้อาชีพชัดเจนยิ่งขึ้น จึงควรมีการสร้างหลักสูตรเพื่อสอนนักเรียนให้รู้จักนำข้อมูลทางการศึกษาและอาชีพ รู้จักหลักการตัดสินใจ ทักแมน และ โอฮารา (David Tuckman and Robert Ohara อ้างถึงในพรณี เกษกมล, 2532) แบ่งพัฒนาการด้านอาชีพเป็นขั้นต่าง ๆ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมเลือกอาชีพ บุคคลจะเผชิญปัญหาเฉพาะตัว เช่นต้องตัดสินใจเลือกหลักสูตร หรือเลือกอาชีพในอนาคต บุคคลจะใช้เวลาวิเคราะห์แยกแยะรายละเอียด

เกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม ก่อตัวเป็นความคิดที่ใช้ในการตัดสินใจ แบ่งเป็น

1.1 ชั้นการสำรวจ ประเมินตนเองด้านต่าง ๆ เช่น ความถนัด ความสามารถ ความสนใจ ความต้องการ และสำรวจสาขาวิชา หรือลักษณะอาชีพ ข้อดี ข้อบกพร่องของอาชีพ

1.2 ชั้นก่อตัวทางความคิด เพื่อใช้ในการตัดสินใจ

1.3 ชั้นลองเลือกอาชีพ บุคคลจะลองเลือกแผนการศึกษาหรืออาชีพ

1.4 ชั้นพิจารณารายละเอียด เพื่อความกระจ่างชัดเจน และความแน่นอนในการตัดสินใจ จะมีการศึกษารายละเอียดเพิ่มเติม

2. ชั้นประกอบอาชีพ และปรับตัวในการทำงาน แบ่งย่อย ดังนี้

2.1 ชั้นทำงานหรือศึกษาตามสาขาที่ตนตัดสินใจแล้ว

2.2 ชั้นเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงถ้าไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพ

2.3 ชั้นความมั่นคงในการประกอบอาชีพถ้าประสบความสำเร็จในอาชีพ

จะมุ่งมั่นศึกษาหรือประกอบอาชีพให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

การพัฒนาการศึกษาทางด้านอาชีพเป็นสิ่งสำคัญเพราะปัญหาสำคัญขณะนี้คือการว่างงาน เด็กที่จบการศึกษาตั้งแต่ระดับการประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาเมื่อจบการศึกษาแล้ว ไม่มีแหล่งงานรองรับและไม่สามารถนำความรู้ที่เรียนมาไปประกอบอาชีพได้ เนื่องจากการเตรียมเด็กสู่โลกอาชีพ ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม การเตรียมการทางด้านการศึกษาควรจัดเตรียมการล่วงหน้าไว้ระยะยาว และต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่าง โรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อารีรัตน์ วัฒนสิน (2532) ได้เสนอแนะรูปแบบการเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพไว้ดังนี้

ระดับประถมศึกษา

หลักการ

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ ประสบการณ์จากการเรียน และการทำงาน ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้จริง

2. เป็นการศึกษาที่มุ่งปลูกฝังนิสัยและค่านิยมอันเป็นพื้นฐานของการทำงาน

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งเตรียมพื้นฐานผู้เรียนเข้าสู่งานอาชีพ

จุดประสงค์

1. มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวันและงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือ และสามารถทำงานในชีวิตประจำวัน

ร่วมกับผู้อื่น ได้ตามวัยและความสามารถ

3. ทำงานตามกระบวนการทำงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้
4. ปรับปรุงผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้น เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้
แก่ตนเองและครอบครัว
5. มีนิสัยรักการทำงาน เห็นประโยชน์ของงาน มีระเบียบ รับผิดชอบ
ขยัน อดทน และมีความริเริ่มสร้างสรรค์

การเตรียมเยาวชนระดับประถมศึกษาเข้าสู่อาชีพ ต้องคำนึงถึงวัยและวุฒิภาวะ
ลักษณะอาชีพของเยาวชนระดับนี้จะ เป็นไปในลักษณะการทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น
ช่วยเหลือผู้ปกครองทำงานจนเกิดรายได้ ซึ่งจะได้เรียนรู้กระบวนการทางอาชีพไป
พร้อม ๆ กัน จึงนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้ 2 รูปแบบดังนี้

รูปแบบที่ 1 ฝึกทำงานระหว่างเรียน

การฝึกทำงานตามรูปแบบนี้จะฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กับการเรียนเนื้อหาตาม
หลักสูตร และจัดให้มีการฝึกปฏิบัติจริงที่บ้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

1. จัดการเรียนการสอนเนื้อหาความรู้เกี่ยวกับ หลักและเทคนิคการทำงาน
2. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริง ให้เกิดทักษะการทำงาน ตามกระบวนการ
ทำงานที่ถูกต้อง
3. ให้นักเรียนเลือกทำงานตามความถนัดและความสนใจ และฝึกปฏิบัติจริง
ที่บ้าน

4. ให้นักเรียนรายงานการทำงานและอภิปรายกระบวนการทำงานที่ถูกต้อง
ตลอดจน การปรับปรุงแก้ไข

5. ให้มีการประเมินกระบวนการทำงานทั้งที่โรงเรียน และที่บ้าน โดย
ความร่วมมือของผู้ปกครอง

6. ปลุกฝังและส่งเสริมค่านิยม ความขยัน อดทน รับผิดชอบต่องาน
7. จัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์ผลงาน

รูปแบบที่ 2 ช่วยอาชีพผู้ปกครองระหว่างเรียน

รูปแบบนี้ มุ่งเน้นการช่วยเหลือผู้ปกครองประกอบอาชีพ โดยใช้ความรู้และ
ทักษะอาชีพจากที่ได้เรียนมาจากโรงเรียน ช่วยพัฒนาอาชีพของผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับ
สภาพเศรษฐกิจและสังคมส่วนใหญ่ของประเทศ ที่มุ่งใช้แรงงานในครอบครัว เพื่อการประ
กอบอาชีพ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ล้ำารวจอาชีพผู้ปกครองและแหล่งวิทยาการท้องถิ่น
 2. พัฒนาหลักสูตรงานอาชีพ โดยเลือกให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และอาชีพในท้องถิ่น เสนอผ่านกรมวิชาการ ให้กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้
 3. เปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกเรียนงานเลือกกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ตามความถนัด ความสนใจ และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและอาชีพของครอบครัว ทั้งนี้ อาจจะไม่เลือกอาชีพแตกต่างกันเป็นกลุ่ม ๆ ได้
 4. โรงเรียนจัดการเรียนการสอนเนื้อหาเกี่ยวกับหลักและเทคนิคเฉพาะอาชีพ โดยอาจจะใช้วิทยาการหรือแหล่งวิทยาการภายนอกโรงเรียนได้
 5. ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติงานอาชีพกับผู้ปกครองหรือสถานประกอบการอาชีพอิสระ โดยมีการกำหนดขั้นตอนและกระบวนการทำงานที่ถูกต้อง เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพของครอบครัว
 6. ให้มีการสัมมนาปัญหาการฝึกปฏิบัติงานอาชีพร่วมกันทุกสัปดาห์เพื่อแลกเปลี่ยนปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน
 7. ส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่ม เพื่อการจัดจำหน่ายผลผลิตซึ่งอาจจะรวมไปถึงระบบสหกรณ์
 8. ให้มีการประเมินกระบวนการผลิต จำหน่ายและการจัดการ โดยครูและผู้ปกครอง
 9. ปลุกฝังและส่งเสริมการขายเป็นครั้งคราว และร่วมมือกับท้องถิ่นในการส่งเสริมการขายเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์
- อุดมชัย ช่อมขุนทด (2530) ได้วิจัยเกี่ยวกับการนำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ พบว่า โดยเฉลี่ย ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาที่ไม่ศึกษาต่อ ได้รับความรู้เกี่ยวกับการทำงานและพื้นฐานอาชีพจากโรงเรียนมากที่สุด รองลงมา ได้รับความรู้มาจากบ้าน และเรียนรู้ด้วยตนเองตามลำดับ และนำประสบการณ์จากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ไปใช้อยู่ในระดับ ไม่น้อย
- ตุลิต สวัสดิภาพ (2526) ศึกษาเรื่องความพร้อมทางอาชีพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษาในโรงเรียนทดลองพบว่า การให้นักเรียนรู้เรื่องอาชีพเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนรู้ถึงความถนัด และความสนใจของตนเอง มีทักษะในการตัดสินใจในการทำงาน ตลอดจนมีเจตคติที่ถูกต้อง ปราศจากอคติและพิจารณาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้เหตุผล เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาด้านอาชีพในอนาคต
- จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพ

จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริง ในระบบโรงเรียน อันเป็นพื้นฐานต่อการเลือกและตัดสินใจในการประกอบอาชีพต่อไป

หลักสูตรการงานและพื้นฐานอาชีพ

ความหมายของหลักสูตรการงานและพื้นฐานอาชีพ

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2533) ได้ให้ความหมายของกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพไว้ว่า หมายถึง กลุ่มประสบการณ์ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีค่านิยม และนิสัยรักการทำงาน และเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

การงาน (career) คือกิจกรรมของอาชีพที่ต้องกระทำเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข ตลอดชีวิตของคนแต่ละคน ต้องทำงาน และทำเป็นประจำ เช่น การล้างหน้า แปรงฟัน ล้างมือ เก็บที่นอน อาบน้ำ หรืออาจพูดอีกนัยหนึ่งว่า การงานก็คือการที่คนเราออกแรงกาย แรงความคิด ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การคิดแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ตลอดจนการทำงานอาชีพ เรียกได้ว่าเป็นการทำงานทั้งสิ้น การอาชีพ (occupation or professional) หมายถึง การงานที่บุคคลทำเพื่อให้ได้ซึ่งผลตอบแทน หรือผลได้ ที่จะนำมาใช้จ่ายจนเจือการดำเนินชีวิตของตนเองหรือครอบครัว โดยที่บุคคลนั้นทำการงานสิ่งนั้นเป็นระยะยาวนานติดต่อกันเป็นเดือน เป็นปี หรืออาจชั่วชีวิต แล้วแต่ลักษณะของงาน ผลตอบแทนหรือผลที่ได้ อาจจะมีในรูปของเงิน หรือปัจจัยในการดำรงชีวิตอย่างอื่นก็ย่อมได้ คนบางคนอาจจะเปลี่ยนอาชีพได้เมื่อทำไประยะเวลาหนึ่งและคนเดียวอาจจะทำสองอาชีพ หรือมากกว่าก็ย่อมได้ อาจจะทำอาชีพหนึ่งเป็นอาชีพหลักและอีกอย่างหนึ่งเป็นอาชีพรอง (ประจักษ์ บุญอารีย์, 2530)

การงานพื้นฐานอาชีพ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีกลุ่มประสบการณ์การงานและพื้นฐานอาชีพ ที่มุ่งให้เยาวชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความรู้ ความสามารถ และทักษะพื้นฐานในการทำงาน และการประกอบอาชีพตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ 3 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง ซึ่งงานต่าง ๆ เหล่านี้ เรียกได้ว่าเป็นงานที่เป็นความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตคนไทย ดังนั้น การงานและพื้นฐานอาชีพ จึงไม่ใช่งานอาชีพ (occupation) แต่เป็นการงาน (career) และเป็นการทำงานอันเป็นความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการทำงาน ตลอดจนเจตคติต่อการงานที่เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตประจำวันหรืออาจมีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเมื่อได้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วหากเขาจะขยายขอบเขตประสบการณ์ด้านที่เขาสนใจจนสามารถ

นำไปประกอบอาชีพได้ หรือจะศึกษาต่อในสาขาวิชาที่สนใจ และมีความถนัดก็ย่อมได้
จุดประสงค์ของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ
การเรียนรู้การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะ และ
ประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับทำงานต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการทำงานและสามารถแก้ปัญหา
ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ซึ่งหลักสูตรประถมศึกษาพหุศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
ได้กำหนดจุดประสงค์ทั่วไปของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ,
2535)

1. ให้มีความสามารถในการทำงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและ
การดำรงชีวิต
2. ให้สามารถแสวงหาความรู้ ปรับตัวให้เข้ากับสถานที่เปลี่ยนแปลงในชีวิต
ประจำวันได้
3. ให้มีความรับผิดชอบ ชยัน อดทน ประหยัด ซื่อสัตย์ รู้จักพึ่งตน
เองมีวินัยเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
4. ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานและเห็นคุณค่าในผลงานที่ทำ
5. ให้มีผลในการทำงาน ทั้งงานอิสระและงานที่ทำร่วมกับผู้อื่นเป็นผลให้
เกิดความเจริญส่วนตนและส่วนรวม
6. ให้มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพทั่วไปและมีความนิยมชมชอบ สนับสนุนการ
ใช้สินค้าไทย
7. ให้สามารถผดุงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมที่งดงามของไทย
นอกจากจุดประสงค์ทั่วไปแล้ว กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพยังได้กำหนดจุด
ประสงค์เฉพาะของแต่ละงาน ดังนี้

1. จุดประสงค์เฉพาะงานบ้าน
 - 1.1 เพื่อปลูกฝังนิสัยให้รักการทำงาน ประหยัด อดทน รู้จักพึ่งตนเอง
และชยันหมั่นเพียรในงานบ้าน
 - 1.2 เพื่อแบ่งเอาภาระการทำงานบ้านของผู้ปกครอง
 - 1.3 เพื่อให้ความรู้และสามารถใช้เครื่องมือในการทำความสะดวก
บ้านเครื่องใช้ในงานบ้านอื่น ๆ ตลอดจนการเก็บรักษาอย่างถูกต้อง
 - 1.4 เพื่อให้สามารถปรุงอาหาร คาวหวาน เครื่องดื่มประเภทผลไม้
ตามสภาพท้องถิ่น เก็บรักษาและถนอมอาหารอย่างง่าย ๆ ได้
 - 1.5 เพื่อให้ความรู้ ความสามารถ เลือกเครื่องแต่งกายที่เหมาะสม
กับตนเองและฤดูกาลเทศะ

1.6 เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการตัดเย็บเบื้องต้น ชักรีด และซ่อมแซมเครื่องแต่งกายของตนเองได้

2. จุดประสงค์เฉพาะงานเกษตร

2.1 เพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานเกษตรที่ทันสมัย

2.2 เพื่อให้มีความรู้และสามารถใช้เครื่องมือเกษตรอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

2.3 เพื่อสร้างเสริมความสามารถ ความถนัด ความสนใจในการเรียนรู้และปฏิบัติงานเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตร

2.5 เพื่อให้มีความขยัน อดทน มีวินัย และมีความรับผิดชอบในการทำงานให้สำเร็จ

2.6 เพื่อนำความรู้ทางการเกษตร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3. จุดประสงค์เฉพาะงานประดิษฐ์และงานช่าง

3.1 เพื่อให้มีความสามารถในการเลือกวัสดุที่จะนำมาประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 เพื่อให้มีความสามารถในการเลือกและใช้วัสดุที่จะนำมาประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ สำหรับใช้ในชีวิตประจำวัน

3.3 เพื่อให้มีความสามารถในการทำงานอย่างมีขั้นตอน เป็นระเบียบ ประณีต ประหยัดและปลอดภัย

3.4 เพื่อให้รู้จักใช้ความรู้เกี่ยวกับงานฝีมือและแรงงานสำหรับเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

3.5 เพื่อให้รู้จักคิดประดิษฐ์งานที่สามารถจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มพูนรายได้

3.6 เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่องานประดิษฐ์และงานช่าง

จุดประสงค์หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงาน เห็นประโยชน์ของการทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่พึ่งตนเองได้และเป็นรากฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ จึงปลูกฝังให้มีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2532)

1. ให้ความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน
2. มีทักษะในการใช้มือ เครื่องมือและทักษะในระบบการทำงาน ทำงานอย่างมีแบบแผน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือครอบครัวและผู้อื่นได้ตามควรแก่วัย
3. มีนิสัยที่ดีในการทำงานและรู้จักพึ่งตนเอง
4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีการปรับปรุง กระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

ชนัญญา วิเศษคุปต์ (2533) ได้แบ่งจุดประสงค์ของกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. จุดประสงค์ทั่วไป มุ่งฝึกให้นักเรียนมีนิสัยและเจตคติที่ดีต่ออาชีพ สนใจที่จะเลือกทำงานอิสระ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความมั่นใจในการปฏิบัติงานและการวางพื้นฐานในการประกอบอาชีพ
2. จุดประสงค์เฉพาะของแต่ละงานมุ่งเน้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง และงานเลือก โดยเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์จากการทำงานง่าย ๆ สามารถนำความรู้ที่ได้จากโรงเรียนไปพัฒนาครอบครัว หรือท้องถิ่นของตนให้ดีขึ้น ส่งเสริมความสามารถความคิดวิชาการแขนงต่าง ๆ ที่เป็นสมัยใหม่อย่างสม่ำเสมอ
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นจุดประสงค์เฉพาะเรื่องที่สามารถบ่งชี้พฤติกรรมที่ครูต้องการให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของบทเรียนนั้น มาก น้อย เพียงใด การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ได้คำนึงถึงลำดับชั้นของงานที่จะปฏิบัติเป็นขั้นตามความยากง่ายของเนื้อหา รวมไปถึงประสบการณ์เดิมของนักเรียน กล่าวโดยสรุปจุดประสงค์กลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ฉบับพุทธศักราช 2521 และฉบับปรับปรุงไม่แตกต่างกันเพราะต่างก็มุ่งให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ ทำงานเป็น มีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน เห็นคุณค่าและรักการทำงาน

หลักสูตรกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพฉบับปรับปรุง ต้องการเน้นเรื่องการปรับปรุงงานซึ่งเป็นเรื่องจำเป็นในยุคที่มีการแข่งขันสูง จึงได้เน้นจุดประสงค์ในเรื่องนี้ให้ชัดเจน ประสงค์ให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติโดยสรุป 3 ประการคือ

1. ทำงานเป็น
2. มีนิสัยรักการทำงาน
3. มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ

1. ทำงานเป็น คุณสมบัติของผู้ทำงานเป็นคือ การเป็นผู้มีความรู้และทักษะ

ในการทำงานซึ่งทักษะในการทำงานดังกล่าวได้แก่ ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน ทักษะในกระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น

1.1 ทักษะในการใช้มือและเครื่องมือทำงาน หมายถึง การรู้จักเลือก เครื่องมือ และ การใช้เครื่องมือทำงานตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง คล่องแคล่ว และปลอดภัย ทักษะในการใช้มือ และเครื่องมือทำงานดังกล่าวนี้คือ ทักษะในการปฏิบัติงานนั่นเอง

1.2 ทักษะในกระบวนการทำงาน การจัดการเรียนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพ เน้นกระบวนการทำงานเท่า ๆ กับผลงาน กระบวนการในการทำงาน หมายถึง การรู้จักวิเคราะห์งาน วางแผนในการทำงาน ปฏิบัติงานตามแผนและ ประเมินผลการทำงาน

1.3 ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึงการทำงานเป็นกลุ่ม ซึ่ง ต้องฝึกผู้เรียน ให้เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความรับผิดชอบ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เอาเปรียบผู้อื่น รู้จักอภิปรายและเสนอความคิดเห็น ตลอดจนสรุปประเมินผลและเสนอผลงาน

2. มีนิสัยรักการทำงาน นิสัยรักการทำงานจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้เรียนมีคุณสมบัติที่เป็นพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ

2.1 ความรู้และความสามารถหมายถึงความรู้ความสามารถในการทำงาน เช่น การรู้จักงาน การวางแผนและวิธีทำงาน การแก้ปัญหา เป็นต้น

2.2 เจตคติที่ดีต่องาน หมายถึง มีความสนใจ ตั้งใจ และเอาใจใส่ ตลอดจนสนใจกับการทำงาน ทำงานเองโดยไม่ต้องรอคำสั่ง แสวงหางาน และวิธีทำงานที่มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ

2.3 มีนิสัยในการทำงานที่ดี ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความประหยัด ซื่อสัตย์ อดทน เพียรพยายาม ละเอียดถี่ถ้วน มีระเบียบ ซื่อสัตย์ และพึ่งตนเอง

การสร้างนิสัยในการทำงานต้องเริ่มจากการให้รู้จักงานและการทำงานในชีวิตประจำวัน แล้วค่อยขยายไปสู่งานอาชีพที่หลากหลาย และให้ลองปฏิบัติเพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อ งานและเห็นคุณค่าของการทำงาน ต่อจากนั้นก็ส่งเสริมให้ทำสม่ำเสมอจนเกิดเป็นนิสัย

3. มีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ คุณสมบัติที่สำคัญในการทำงานประการหนึ่ง คือ การรู้จักปรับปรุง การปรับปรุงเป็นเรื่องหนึ่งของการจัดการ หมายถึง การปรับปรุง ผลงานและกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ขั้นตอนการปรับปรุงงาน เริ่มจากการให้ วิเคราะห์งาน เพื่อหาข้อบกพร่องหาทางเลือกในการแก้ปัญหาและเลือกทางเลือก ต่อ จากนั้นจึงนำทางเลือกที่เลือกแล้วมาปรับปรุงการทำงานและผลงานตามลำดับ

โครงสร้างของหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

โครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพฉบับปรับปรุงยังคงมี 2 ส่วน คือ งานบังคับหรืองานที่เรียนต่อเนื่อง และงานเลือก เหมือนหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ฉบับพุทธศักราช 2521 แต่หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ฉบับ พ.ศ. 2533 ได้ปรับปรุงเนื้อหาโครงสร้างภายในให้ยืดหยุ่นขึ้นดังนี้

1. งานบังคับหรืองานที่ต้องเรียนต่อเนื่องในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ให้เรียนเพียง 2 งาน คืองานบ้านและงานเกษตร (ตัดงานประดิษฐ์และงานช่างในโครงสร้างเดิมไปไว้ในงานเลือกของโครงสร้างใหม่)

2. งานเลือก ปรับปรุงให้มีงานเลือกเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 4 ชั้น คือ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ฉบับพุทธศักราช 2521 มีงานเลือกตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 ส่วนหลักสูตรกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ฉบับปรับปรุงมีงานเลือก ทุกชั้น

รายละเอียดของงานเลือกมีดังนี้

ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-4 ให้เลือกเรียน งานประดิษฐ์และงานช่าง กับงานอื่น โดยจะเลือกสอนเพียง 1 งาน หรือทั้ง 2 งานก็ได้

ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 ให้เลือกเรียนงานประดิษฐ์และงานช่างกับงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ โดยเลือกสอนเพียง 1 งาน หรือทั้ง 2 งาน ก็ได้ ถ้าเลือกสอนเพียง 1 งาน ต้องเลือกสอนงานที่เตรียมไปสู่อาชีพเท่านั้น

การจัดการเรียนการสอน

การนำหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น ควรคำนึงถึงเรื่องต่อไปนี้ (ศึกษาธิการ, 2534)

1. แนวความคิดพื้นฐาน
2. โครงสร้างของหลักสูตร
3. พัฒนาการของผู้เรียน
4. จิตวิทยาการเรียนรู้
5. ธรรมชาติของวิชา
6. ความเป็นไปได้ของการนำไปปฏิบัติ
7. ความไม่ขัดต่อค่านิยมของสังคม
8. การกระจายอำนาจทางวิชาการ

จุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรมการเรียน

ลักษณะของจุดประสงค์เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตร จะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน 3 ประการ

ประการที่ 1 พุทธิสัย (Cognitive Domain) คือ ค่านิยม

ประการที่ 2 จิตพิสัย (Affective Domain) คือ ความรู้ความคิด

ประการที่ 3 ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ความชำนาญที่ เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ

การพัฒนาทั้ง 3 ประการนี้ จะเกิดขึ้นได้เมื่อโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ต้องการตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ดังนี้

1. เนื้อหา จัดเนื้อหาการเรียนรู้เป็นหลักสำคัญ ๆ ของงาน หรือสาระสำคัญเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในความรู้ที่เป็นหลักการเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของตน ครอบครัว และชุมชน

ความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการทำงาน หมายถึง การจัดให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ได้ตัว 3 ประการคือ

(1) ความรู้และทักษะทั่วไปเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน

(2) ความรู้เกี่ยวกับทักษะการทำงานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ งานที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ หมายถึงงานที่ต้องใช้หลักวิชา มีขั้นตอน กระบวนการ และต้องใช้เครื่องมือในการทำงาน

(3) ความรู้ประกอบในการทำงาน เป็นความรู้ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนความรู้ ข้อ (1), (2) ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ความรู้เรื่องไฟฟ้า เรื่องการเชื่อมโลหะที่จะใช้ในงานซ่อมรถ ซ่อมซาโต๊ะ แก้อั้วโลหะที่ชำรุด เป็นต้น ซึ่งความรู้ประเภทนี้หากผู้เรียนยังบกพร่องจะต้องสอนสอดแทรกไปกับการปฏิบัติงาน

ความรู้ดังกล่าวในข้อ (1), (2) และ (3) เคยรู้จักกันในชื่อว่า

(1) ประสบการณ์ทั่วไปในการทำงาน, (2) ประสบการณ์พื้นฐานในการทำงาน และ

(3) ประสบการณ์เฉพาะในการทำงาน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521

2. ค่านิยมในการทำงานหมายถึง การมีเจตคติที่ดีต่องานและมีนิสัยในการทำงาน เจตคติที่ดี มีพฤติกรรม เช่น ตั้งใจทำงาน ไม่เลือกงาน ใช้เวลาเป็น สนุกกับงาน นิสัยในการทำงานได้แก่ ความรับผิดชอบ ประหยัด ซ้าย อดทน ละเอียดยรอบคอบ ทำงาน ประณีตสวยงาม มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ซื่อสัตย์ต่องาน

ผู้ที่มีคุณสมบัติในการทำงานดังกล่าวนี้ กล่าวได้ว่า เป็นผู้รักงาน

3. ทักษะ ทักษะที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนมี 2 ทักษะ คือ ทักษะในด้านการ

ใช้มือและเครื่องมือ กับทักษะด้านความคิด ที่มุ่งเน้นกระบวนการในการทำงาน

3.1 ทักษะในการใช้มือ และเครื่องมือ เช่น ความคล่องแคล่วในการทำงาน การใช้เครื่องมือได้ถูกต้องเหมาะสมกับงาน

3.2 ทักษะด้านกระบวนการทำงาน หมายถึง การรู้จักวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจ การวางแผนการทำงาน การปฏิบัติตามแผน การร่วมมือ การทำงานกับเพื่อน การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการประเมินผลเพื่อปรับปรุงงาน (ผลงาน) และกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเรียน การงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งฝึกให้นักเรียนให้มีความรู้ความสามารถในการทำงาน เพื่อจะดำเนินชีวิตอย่างมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ซึ่งผู้ที่มีลักษณะ 4 ประการ คือ มีความรู้และทักษะที่เป็นพื้นฐานในการทำงาน มีค่านิยมในการทำงาน ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และทำงานเป็น

การจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จัดเนื้อหาเป็น 3 งาน คือ งานบ้าน งานเกษตร และงานเลือก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงานประดิษฐ์และงานช่างหรืองานอื่น ๆ งานใดงานหนึ่งหรือทั้ง 2 งาน เป็นงานเลือก

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ให้เรียนงานบ้านและงานเกษตรเป็นงานบังคับ และเลือกงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ เป็นงานบังคับเลือก หรือเลือกทั้งงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ และงานประดิษฐ์และงานช่างด้วยก็ได้

อัตราเวลาเรียน งานบังคับ และงานเลือกในแต่ละระดับชั้น กำหนดไว้ประมาณ 2:1 ของเวลาเรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพตลอดปีการศึกษา การแบ่งเวลาเรียนในงานบังคับและงานเลือก ถือหลักทฤษฎีหรือแขนงงานมีความสำคัญ เท่ากัน

งานของกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ต้องการมีความรู้ในด้านเนื้อหา มีทักษะในการทำงาน มีค่านิยมหรือความคิดเห็นที่ดีต่อการทำงานและมีความรู้ในด้านการจัดการ

จุดประสงค์ในการเรียนรู้กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพใน ป. 02
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4

กระบวนการปฏิบัติงาน

1. อธิบายความหมาย ลักษณะและประโยชน์ของงาน
2. อธิบายหลักการและวิธีการปฏิบัติงาน
3. ระบุขั้นตอนการทำงานตามที่เรียนรู้
4. ปฏิบัติงานตามคำแนะนำ
5. ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติตนตามคำแนะนำ

คุณลักษณะที่ต้องการเน้น

6. ยินดีเรียนรู้และปฏิบัติงาน
7. ทำงานด้วยความตั้งใจจนสำเร็จ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

กระบวนการปฏิบัติงาน

1. อธิบายผลการกระทบของงานต่อสิ่งแวดล้อมสภาพต่าง ๆ
2. อธิบายหลักการและวิธีการทำงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ
3. กำหนดรูปแบบขั้นตอนการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมต่าง ๆ
4. ปฏิบัติงานอย่างชำนาญและสร้างสรรค์
5. ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

คุณลักษณะที่ต้องการเน้น

6. แนะนำชักชวนผู้อื่นให้ปฏิบัติงานและชื่นชมต่อผู้ปฏิบัติงานสำเร็จ
7. ทำงานด้วยความมุ่งมั่น รับผิดชอบ รักการทำงาน

สื่อประกอบการเรียนการสอน กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

สื่อประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่จำเป็น

คือ ใบประกอบการสอนต่าง (Instructional Sheets) ได้แก่ ใบงาน (Job Sheets) ใบความรู้ (Information Sheets) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ประกอบการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เพื่อช่วยลดการอธิบายของครูหรือบอกให้นักเรียนจดจากกระดานดำ โดยการเตรียมของครูในการจัดทำควรมีจำนวนมากพอที่จะให้นักเรียนหยิบไป

อ่านศึกษา หรือจัดบันทึกส่วนที่ต้องการในสมุดจดงานของตน ดังนั้น ใบงานและใบความรู้ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ใครเสนอแนะให้ครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพได้จัดทำ ใบงานและใบความรู้เองจะได้ตรงกับความต้องการ

ใบงาน คือ แบบพิมพ์ที่กำหนดรูปแบบของการทำงานในภาคปฏิบัติ มีลักษณะคล้ายกับใบสั่งงาน ซึ่งใบงานของนักเรียนประถมศึกษาจะต่างกับใบงานของนักเรียนมัธยมศึกษา หรืออาชีวศึกษา เพราะจะต้องแสดงลำดับขั้นตอนของการทำงานด้วยภาพแทนคำอธิบาย ซึ่งนักเรียนดูภาพขั้นตอนของการทำงานแล้วก็จะเข้าใจวิธีการทำงาน โดยตลอดหากทางโรงเรียนมีงบประมาณน้อย ไม่สามารถจัดพิมพ์ใบงานเป็นจำนวนมากได้ ครูอาจขยายใบงานเป็นแผนภูมิขนาดใหญ่ เพื่อนำไปติดหน้าชั้นเรียนแทนก็ได้ เช่น จะทำใบงานเรื่องการพับจรวด การพับไก่ การพับกบ หากจะขยายเป็นแผนภูมิขนาดใหญ่สามารถทำได้โดยการนำกระดาษมาพับจริง ๆ ทีละชั้นจนสำเร็จนำไปติดบนกระดาษพื้นแล้วเขียนหมายเลขกำกับ เช่น เริ่มจาก 1, 2, 3 จนกระทั่งสำเร็จ ซึ่งการแสดงลำดับขั้นตอนการพับกระดาษจากกระดาษที่พับแล้วนำไปติดบนกระดาษเป็นแผนภูมิจะแสดงได้ชัดเจนกว่าการวาดเป็นภาพ

รายละเอียดของใบงาน ประกอบด้วย

1. ชื่องาน (งานที่จะให้ปฏิบัติ)
2. สำคัญ (เมื่อนักเรียนปฏิบัติงาน ขึ้นนี้แล้วนักเรียนจะเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง)
3. เครื่องมือเครื่องใช้ (ที่จะนำมาใช้ช่วยการปฏิบัติงาน)
4. วัสดุที่ใช้ (สำหรับฝึกปฏิบัติงานมีอะไรบ้าง จำนวนเท่าไร)
5. ภาพแสดงขั้นตอนการทำงาน (ขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ)
6. ภาพตัวอย่างงานเมื่อสำเร็จ

ใบความรู้ คือ แบบพิมพ์ที่ต้องการให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติม เพื่อช่วยให้เข้าใจเนื้อหาที่เป็นความรู้จำเป็นที่เกี่ยวกับการทำงานเฉพาะเรื่อง หรือความรู้ที่จะช่วยส่งเสริมให้การทำงานนั้นดีขึ้น ใบความรู้ที่ดีควรมีเพียงเรื่องเดียว เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนสับสน

ทั้งใบงานและใบความรู้ครูอาจศึกษาทำความเข้าใจถึงวิธีการทำงานจากใบงาน และความรู้ที่จะให้นักเรียนทราบจากใบความรู้ก่อนการจัดการเรียนการสอนเพื่อจะได้ทราบถึงความยากง่ายของงาน และการเตรียมวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนต่าง ๆ ล่วงหน้า

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนการงานและพื้นฐานอาชีพ ไว้ดังนี้

1. ความพร้อมและความสามารถของนักเรียน

ความพร้อมและความสามารถของนักเรียนในด้านร่างกายและจิตใจ คือพฤติกรรมแสดงออกซึ่งความรักในงาน ความพอใจ ความสนใจต่องานที่จะเรียนมีมากน้อยเพียงใด สำหรับความพร้อมในร่างกาย คือ กล้ามเนื้อของนักเรียนวัยต่าง ๆ หากยังไม่พร้อมก็จะมีอุปสรรค ในการใช้เครื่องมือในการฝึก

2. ความพร้อมของครูในด้านเจตคติ

ความพร้อมของครูในด้านเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม ความสนใจ ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนความรู้ ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติจริง ในแขนงต่าง ๆ ถ้าครูผู้สอนขาดความพร้อมดังกล่าวแล้วย่อมเป็นอุปสรรคในการดำเนินการสอนให้ได้ผลดีและมักเกิดปัญหาต่างที่ปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไปในปัจจุบัน

3. ความพร้อมของผู้บริหารและคณะครู

ผู้บริหารและคณะครูควรวางวิธิตำเนินการร่วมกัน สนับสนุนส่งเสริม มีศรัทธาและเข้าใจในวัตถุประสงค์ เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ โดยให้ความร่วมมือทั้งร่างกาย แรงใจและแนวความคิด ช่วยอำนวยความสะดวก ย่อมช่วยให้การเรียนการสอนดีขึ้น

4. ความพร้อมในด้านสื่อการเรียนการสอน

ความพร้อมในด้านสื่อการเรียนการสอนจำเป็นมากที่จะต้องวางโครงการเตรียมการไว้ก่อนหลังจากเข้าใจหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ และการดำเนินการสอน นอกจากนั้นใบงาน ใบแนะนำความรู้ สื่อประเภทเครื่องมือและวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ตามลักษณะของการฝึกงาน เพื่อให้การสอนได้ผล ครูผู้สอนจะต้องทดลองใช้สื่อ และให้ความรู้ในด้านวิธีการถ่ายทอดให้พร้อมก่อนถึงเวลาสอน

5. ความพร้อมของผู้ปกครองและชุมชน

ผู้ปกครองนักเรียน เป็นจุดสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนของนักเรียนและการสอนของครูเป็นอย่างมาก ตั้งแต่สื่อและวัสดุฝึกงาน รวมทั้งแหล่งวิทยาการในชุมชนสถานประกอบการและวิทยากรในท้องถิ่น

6. ความเข้าใจหลักการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

ผู้นิเทศจะต้องศึกษาและเข้าใจหลักสูตร แผนการสอน วิธีสอน การจัดเตรียมวัสดุและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกปฏิบัติและการเตรียมการประเมินผลเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่จะจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปจากง่ายไปหายาก โดยยึดถือวัยของผู้เรียน ตามเป้าหมายของหลักสูตรให้

สอดคล้องกัน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพคือ

1. ความพร้อมและความสามารถของนักเรียน
2. ความพร้อมของครู ผู้บริหาร และชุมชน
3. ความพร้อมในการสื่อการเรียนการสอน
4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ (ชนิษฐา วิเศษคุปต์, 2533)

ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไว้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญและไม่ได้ให้ความสำคัญสนับสนุนกลุ่มประสบการณ์นี้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีเจตคติที่ไม่ดี ความไม่เข้าใจถึงหลักการ และเป้าหมายของหลักสูตรอย่างแท้จริง ประการสำคัญก็คือ การขาดประสบการณ์และความรู้ในด้านนี้ จึงทำให้ผู้บริหารมองไม่เห็นความสำคัญ

2. ปัญหาเกี่ยวกับครูผู้สอน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มวิชาชั้น ครูผู้สอนจะต้องมีทักษะเฉพาะงาน ต้องเอาใจใส่รักเรียนอย่างจริงจัง จากรายงานผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2527) พบว่า ครูประมาณร้อยละ 60 ยังใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก ครูยังขาดความรู้และทักษะเฉพาะงาน ขาดเจตคติที่ดีต่อการสอน ขาดการวางแผนการเตรียมการสอน

3. ปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน มีหลายประการดังนี้

3.1 ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความพร้อมในกระบวนการทำงาน และ ความรับผิดชอบต่อการทำงานของนักเรียน

3.2 ปัญหาประสบการณ์พื้นฐานที่แตกต่างกันของนักเรียน

3.3 ปัญหาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียน

3.4 ปัญหาเกี่ยวกับความสนใจและเจตคติของนักเรียน

4. ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองและชุมชน มีหลายประการ ดังนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับผู้ปกครองยากจน ขาดความรู้ ขาดเจตคติ และความเข้าใจ ถึงหลักการ จุดหมาย และวัตถุประสงค์สำคัญของหลักสูตร

4.2 ผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เห็นความสำคัญในการ

เรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเฉพาะผู้ปกครองบางส่วนที่ต้องการให้บุตรหลานของตน เรียนวิชาสามัญเพื่อเป็นพื้นฐานในระดับสูงต่อไป

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับชุมชน คนในชุมชนส่วนใหญ่ขาดความรู้ และไม่เห็นความสำคัญจึงไม่สนับสนุนการศึกษาของชุมชน

จิตวิทยาการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไป มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 3 ด้านคือ (วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2535)

1. พุทธิพิสัย (Cognitive Domain) จุดมุ่งหมายด้านนี้เกี่ยวข้องกับลำดับการรับรู้และเพิ่มความสามารถในด้านการคิดและใช้สติปัญญาคือ

1.1 ความรู้ (Knowledge) เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนจดจำและระลึกได้ โดยการมองเห็นได้ยิน ช้อเท็จจริงและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ

1.2 ความเข้าใจ (Comprehension) ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาวิชาโดยการแสดงออกด้วยการแปลความหมาย บรรยายตีความ ชยายความและสรุป

1.3 การนำความรู้ไปใช้ (Application) ผู้เรียนนำความรู้และความเข้าใจเป็นพื้นฐานในการสรุปเป็นความคิดรวบยอดสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์สามารถพิสูจน์ ทำนาย ปรับปรุง อธิบาย หรือใช้ได้อย่างถูกต้อง

1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) ให้ผู้เรียนสามารถพิจารณาส่วนประกอบปลีกย่อยของปัญหาพิจารณาสิ่งที่ซับซ้อนออกมาเป็นส่วนย่อยได้อย่างชัดเจน โดยมีพฤติกรรมที่สามารถแยกแยะ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างละเอียด

1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) ให้ผู้เรียนสามารถนำเอาส่วนประกอบปลีกย่อยของปัญหา พิจารณาส่งที่ซับซ้อนออกมาเป็นส่วนย่อยได้อย่างชัดเจน โดยมีพฤติกรรมที่สามารถแยกแยะ สถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างละเอียด

1.6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถที่จะพิจารณาและตัดสิน โดยอาศัยสติปัญญา ข้อมูลต่าง ๆ พฤติกรรมด้านนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความสามารถหรือทักษะต่อไป

2. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นการสร้างความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พัฒนาเจตคติ ค่านิยม และความซาบซึ้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละบุคคล ผู้สอนจะต้องพยายามปลุกฝัง สอดแทรกทุกโอกาสที่จะทำได้แม้ไม่เห็นผลในทันที ลำดับขั้นตอนมีดังนี้

2.1 การรับรู้ (Receiving Attending) ผู้เรียนเกิดการรับรู้ เข้า

เข้าใจถึงลักษณะเด่น ให้ความสนใจ อาจจะเป็นความตระหนักและยินดีที่จะรับรู้

2.2 การตอบสนอง (Responding) การมีปฏิกริยาโต้ตอบ การยินยอม
ตอบสนอง เป็นการเชื่อฟัง ความเต็มใจ พอใจ

2.3 การสร้างค่านิยม (Valuing) เป็นการเลือกพิจารณาหรือตัดสินใจ
คุณค่าในบุคคล สังเกตได้จากพฤติกรรมการยอมรับในค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง การนิยมชมชอบ

2.4 การจัดระเบียบในคุณค่า (Organization) เป็นการจัดคุณค่า
ของค่านิยมย่อย ๆ ให้เป็นระบบ หากความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม การกำหนดค่านิยมที่เด่น

2.5 การสร้างลักษณะนิสัยตามแบบค่านิยมที่ยึดถือ (Characterization
by a Value or Value Complex) จัดค่านิยมเป็นลักษณะที่คงที่ เป็นตัวควบคุมพฤติกรรม
รวมของแต่ละบุคคลกลายเป็นความประพฤติ คุณสมบัติ คุณลักษณะของแต่ละบุคคล

3. ทักษะนิสัย (Psychomotor Domain) จุดมุ่งหมายที่ต้องการให้ผู้เรียน
ลงมือฝึกหัดปฏิบัติงาน หากความชำนาญ ความคล่องแคล่ว ซึ่งควรระลึกเสมอว่าการปฏิบัติงาน
ด้วยกล้ามเนื้อ หรือระบบประสาททั้งหลายสัมพันธ์กับระดับสติปัญญา หรือสมรรถภาพในการ
ทำงานของสมอง ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ช่วยให้ผู้สอนสังเกตได้ แบ่งเป็น 5 ชั้น คือ

3.1 การรับรู้ (Perception) ผู้เรียนรับรู้เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของ
การเรียนอย่างชัดเจน โดยการแสดงความรู้สึกปรากฏออกมาสอดคล้องกับการปฏิบัติ

3.2 การลงมือกระทำตามแบบ (Set) ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่ปรับตัว
เพื่อให้เข้ากับชนิดของงานที่จะกระทำ สามารถทำได้ถูกต้องตามแผนภูมิของการทำงาน

3.3 การยอมรับคำแนะนำ (Guided Response) ผู้เรียนแสดง
พฤติกรรมยอมรับปรากฏออกมาภายหลังคำแนะนำนั้น แสดงถึงความสามารถที่กระทำได้
เองภายหลังที่ผู้สอนอธิบาย

3.4 การกระทำเองโดยธรรมชาติ (Mechanism) ผู้เรียนแสดง
พฤติกรรมการปฏิบัติงานเองได้ ซึ่งในบางครั้งผู้สอน อาจแนะนำเพียงเล็กน้อย

3.5 ความสามารถปฏิบัติสิ่งที่ยับยั้ง (Complex overt Response)
ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสิ่งที่ยับยั้งอย่างรวดเร็วได้โดยไม่มี
ความลังเล

จุดมุ่งหมายทางการศึกษาทั้ง 3 ด้านนี้ เป็นความรู้พื้นฐานแก่ผู้สอนทุกคนที่จะ
ต้องนำไปใช้ในขั้นตอนการเตรียมการสอน เพื่อวิเคราะห์หัวข้อเรื่องที่จะสอนในแต่ละครั้ง
และตั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้ถูกต้อง

กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มุ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็น
มีนิสัยรักการทำงานและมีการปรับปรุงงานอยู่เสมอ กิจกรรมการเรียนการสอนจึงเน้นที่

ฝึกทักษะหรือทักษะพิสัย เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติงานหาความชำนาญ ความคล่องแคล่ว พุทธิพิสัยในกลุ่มประสบการณ์นี้คงเป็นหลักการ กระบวนการทำงานวิธีทำเฉพาะอย่าง ที่จำเป็นต้องทราบก่อนการปฏิบัติงาน มิฉะนั้นจะปฏิบัติงานไม่ได้ ส่วนจิตพิสัยนั้นมิอยู่ในส่วนของการพัฒนาเจตคติ ค่านิยมอาจจะสอดแทรกให้ได้ทุกขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เป้าหมายหลักคือ ให้ผู้เรียนมีนิสัยรักงาน การที่คนเราสามารถเรียนรู้และทำสิ่งต่าง ๆ ได้ นั้น นอกจากต้องอาศัยแรงจูงใจ ความคิดรวบยอด การแก้ปัญหา ความคิดพินิจวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์และเจตคติแล้ว ยังต้องอาศัยทักษะในการทำงาน ทักษะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การทำงานคล่องแคล่ว มีประสิทธิภาพ

การเรียนรู้ที่แท้จริง ใช่ว่าจะให้ผู้เรียนได้รับความรู้เท่านั้น ต้องให้เขาเกิดทักษะ และเจตคติด้วย

การเรียนรู้ทักษะ มีลักษณะเป็นการลองผิดลองถูก (trial and error) เช่น เด็กหัดพูด หัดเดิน เด็กจะต้องเป็นผู้กระทำเอง หัดขับรถจะต้องขับเองจริง ๆ เป็น การเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Learning by doing)

ทักษะ

ความหมายของทักษะ

จอห์น พี ดี เซคโค (John P. De Cecco, 1968) ให้ความหมายทักษะว่า คือการกระทำที่มีลักษณะเป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้า โดยการตอบสนองนั้น ๆ มีลักษณะต่อเนื่องกัน (Response Chains) และการตอบสนอง นั้น ๆ เป็นการประสานงานกันของการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อตั้งแต่ 2 ส่วนขึ้นไป (Movement Coordination) การตอบสนองนั้น ๆ มีการแสดงออกที่เป็นกระบวนการ (Response Pattern)

วารินทร์ สายโอบเอื้อ (2522) กล่าวว่าทักษะเป็นลักษณะของพฤติกรรม การเคลื่อนไหวที่ ประสานต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ พฤติกรรมดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว แม่นยำ

ปราณี รามสูตร (2518) กล่าวว่า ทักษะคือ กระบวนการของพฤติกรรมในการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความสามารถของบุคคล ทำให้บุคคลทำ กิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

สรุป ทักษะคือความชำนาญในศิลปวิทยาการใดวิทยาการหนึ่ง ซึ่งเคยฝึกหัดและมีประสบการณ์ สามารถแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่คล่องแคล่วอย่างมีประสิทธิภาพ

กฤษณา ศักดิ์ศรี (2530) ได้กล่าวถึงประเภทและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการฝึกทักษะไว้ ดังนี้

ประเภทของทักษะ

ทักษะแบ่งเป็น 4 ประเภท

1. ทักษะแบบต่อเนื่อง คือ ทักษะที่มีการกระทำอย่างต่อเนื่อง เช่น การพิมพ์ดีด
2. ทักษะแบบไม่ต่อเนื่อง เป็นทักษะที่สิ้นสุดลงในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ เช่น ยิงปืน ตบยุง
3. ทักษะแบบปิด คือ ทักษะที่สถานการณ์สิ่งเร้าคงที่เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลง เช่น การเดิน การเลื่อยไม้ ฯลฯ
4. เกี่ยวกับตัวผู้ฝึก ต้องมีบุคลิกภาวะ ลักษณะนิสัยส่วนตัว โครงสร้างทางร่างกาย ประสบการณ์เดิม ความพร้อม และแรงจูงใจของผู้เรียน
5. เกี่ยวกับสิ่งที่จะฝึก ความสลับซับซ้อนของทักษะที่ฝึก
6. เกี่ยวกับวิธีการฝึก การจะฝึกทักษะให้ได้ผลดีควรปฏิบัติดังนี้ ฝึกโดยมีจุดหมาย มีการแนะนำในการฝึกที่ดี ฝึกในสถานการณ์ที่เด็กพอใจสนใจที่จะฝึกลำดับขั้นให้มีระเบียบ ปลูกฝังเจตคติให้พอใจสิ่งที่จะฝึก ฝึกเป็นส่วนรวมหรือส่วนย่อยตามความเหมาะสม สาธิตการฝึกให้ดูเป็นตัวอย่าง ชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของการฝึก

องค์ประกอบการเรียนรู้ทักษะ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทักษะมี 3 ประการ

1. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน มีองค์ประกอบหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้ทักษะของผู้เรียนแต่ละคน เช่น บุคลิกภาพ เพศ เจตคติ ความพร้อม ความต้องการ ความสนใจ โอกาสในการฝึก ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นความแตกต่างระหว่างบุคคล ยุทธวิธีในการสอนแบบเดียวกัน ย่อมให้ผลแก่แต่ละคนแตกต่างกัน การปฏิบัติต่อผู้เรียนแต่ละคนมีผลต่อการเรียนรู้ทักษะ เทคนิควิธีในการฝึกสำคัญมาก ต้องมีวิธีการฝึกที่ถูกต้องเป็นขั้นตอน ฝึกด้วยของจริง ทำจริง มีอุปกรณ์ที่ดี เป็นตัวอย่างที่ถูกต้องที่ให้ทราบผลของการฝึก
2. สถานการณ์การเรียนรู้ เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการเรียนรู้ทักษะ เช่น สิ่งเร้า ผู้เรียนอาจรับรู้สิ่งเร้าด้วยจักษุสัมผัส โดยประสาท การสัมผัส ฯลฯ การใส่ใจกับสิ่งเร้า ต้องมีสมาธิจดจ่ออยู่กับสิ่งเร้าที่จำอันวยผลเมื่อมีหลายสิ่งเร้าในขณะเดียวกัน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การรู้ผลการกระทำ (feedback) ของตนเองเพื่อปรับปรุงแก้ไขความสามารถให้พัฒนาขึ้น เงื่อนไขการฝึกหัดมีผลต่อการเรียนภาษาทักษะมาก เช่นการให้แรงเสริม มีผลกระตุ้นพฤติกรรม การฝึกหัดโดยไม่รู้ผล การปฏิบัติโดยปราศจากจุดหมาย หรือทำแบบซ้ำซากจำเจ ไม่ทำให้ผู้เรียนดีขึ้น การฝึกหัดแบบวันช่วง ฝึกให้ผลการเรียนรู้ทักษะดีกว่าการฝึกแบบต่อเนื่อง

3. กระบวนการเรียนรู้ทักษะจะเน้นเรื่องการสอนทักษะ ซึ่งมีทฤษฎี การเรียนรู้หลายทฤษฎีอธิบายถึงกระบวนการเรียนทักษะ เช่น

3.1 ชั้นต่าง ๆ ของการเรียนทักษะตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ ฟิตท์ และ โปสนอร์ (Fitts and Posner, 1967) กล่าวว่า มีลำดับเป็น 3 ชั้น คือ

3.1.1 ชั้นความรู้ความเข้าใจ การทำให้ผู้เรียนเข้าใจ ก่อนว่าทำอะไรจริงจะเกิดทักษะที่จะเรียนวิชานั้น ๆ ให้ผู้เรียนพยายามทำความเข้าใจ คำแนะนำวิธีการปฏิบัติให้เข้าใจและรู้สึกว่าสามารถแปลความหมายของการกระทำ

3.1.2 ชั้นเชื่อมโยงระหว่างการกระทำกับผล ให้ผู้เรียนนำ ผลการกระทำ หรือการฝึกปฏิบัติแต่ละครั้งมาเปรียบเทียบกับครั้งที่แล้ว ๆ มาสังเกตผลการ ปฏิบัติตอนใด เป็นที่น่าพอใจที่สุด ก็นำมาใช้ในคราวต่อไป

3.1.3 ชั้นอัตโนมัติ เป็นชั้นที่ผ่านการฝึกฝนจนกระทำ ได้ ถูกคล่องตัว รวดเร็ว แม่นยำ ไม่ผิดพลาด เป็นชั้นที่ซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ จน ในที่สุดทำได้เป็นอัตโนมัติ

3.2 ลำดับชั้นวิธีการสอนทักษะ (instruction in skill) ของ ดี เซคโก ได้เสนอแนวคิดให้ สอนตามลำดับชั้น ดังนี้

3.2.1 วิเคราะห์ทักษะที่จะสอน ครูต้องวางแผนที่จะสอน โดยวิเคราะห์งาน (task analysis) พิจารณาทักษะที่จะสอนออกไปว่ามีรายละเอียด อย่างไร ใช้ทักษะอะไรบ้างและทักษะนั้น ๆ ต้องอาศัยกลไกส่วนหนึ่งส่วนใดในร่างกาย และจะฝึกด้วยวิธีใด

3.2.2 ประเมินความสามารถเบื้องต้นของผู้เรียนเกี่ยวกับ ทักษะที่จะสอนเป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานเพียงพอที่จะ เรียน ทักษะที่จะสอนเพียงใดหรือไม่ ถ้ายังขาดความรู้ความสามารถที่จำเป็นต่อการเรียนพื้นฐานก็ จัดให้ตามความเหมาะสม

3.2.3 เตรียมการฝึก ว่าควรฝึกในด้านใดบ้าง ส่วนใด ต้องฝึกมากหรือน้อย ฝึกทักษะที่ผู้เรียนยังขาดอยู่และส่งเสริมส่วนที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว ให้เกิด ความชำนาญยิ่งขึ้น

3.2.4 ชั้นอธิบายและสาธิตทักษะให้ผู้เรียนได้ดูตัวอย่างให้ สังเกตเอง อาจใช้ภาพยนตร์ (film loop) ฉายหมุนเวียนให้ผู้เรียนทำตามเนื่องจากว่า ภาพยนตร์มีคุณค่าอย่างยิ่งในขั้นแรกของการเรียนกับขั้นสุดท้ายของการเรียน เพราะเมื่อนักเรียนมีทักษะในขั้นสูงก็อาจหันมาพิจารณารายละเอียดจากภาพยนตร์อีกครั้งหนึ่ง

3.2.5 จัดภาวะเพื่อการเรียนทักษะ 3 ประการให้คือ

3.2.5.1 จัดลำดับสิ่งเร้าและการตอบสนอง ให้ผู้เรียนปฏิบัติให้ถูกต้องตามลำดับก่อนหลัง เมื่อมีสิ่งเร้าให้ตอบสนองทันทีเป็นจังหวะต่อเนื่องกันไปสอนให้เข้าใจถึงการทำงานประสานกันของส่วนต่าง ๆ

3.2.5.2 ลองฝึก เน้นทักษะย่อยที่สำคัญ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องในส่วนที่ผิด เพื่อให้เกิดความคล่องแคล่วว่องไว จัดแบ่งเวลาฝึก

3.2.5.3 ให้แรงเสริมในส่วนที่ทำถูกต้องดีแล้วให้รู้ผลของการปฏิบัติ (feedback) มี 2 ทางคือ การรู้ผลจากภายนอก (extrinsic feedback) คือคำบอกกล่าวของครูว่าดีหรือบกพร่องอย่างไรควรแก้ไขอย่างไร พอผู้ฝึกก้าวหน้าไปถึงขั้นที่จะเพิ่มพูนความชำนาญเขาจะรู้ โดยการสังเกตด้วยตนเอง เป็นการรู้ผลจากภายใน (intrinsic feedback)

3.3 ทำทักษะที่ซับซ้อนให้ง่ายโดยสอนทีละขั้น ทักษะบางอย่างมีความซับซ้อนและยากเกินกว่าผู้เรียนจะปฏิบัติได้ทันทีในเริ่มแรก ผู้สอนจึงต้องแบ่งทักษะนั้นเป็นขั้น ๆ แต่ละขั้นนำไปสู่ความสามารถในระดับที่สูงขึ้นจนบรรลุถึงเป้าหมายในที่สุด

3.4 ทฤษฎีการเสริมแรงของสกินเนอร์ (Skinner) เชื่อว่าการให้แรงเสริมโดยขยับเกณฑ์ให้สูงขึ้นทีละน้อยมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มาก ผู้เรียนต้องทำได้ดีขึ้นกว่าเดิมผู้สอนจึงจะให้แรงเสริม

ข้อควรสังเกตสำหรับการสอนทักษะ

1. สถานการณ์ในการฝึกถ้าใช้สถานการณ์ที่เป็นจริง ได้ก็ควรใช้สถานการณ์จริง เช่น การเรียนภาษา ผู้เรียนได้ฟังภาษานั้นจริง ๆ หัดขับรถด้วยรถจริง ๆ หัดพายเรือด้วยเรือที่อยู่ในน้ำจริง ๆ แต่ถ้าจำเป็นต้องใช้สถานการณ์จำลองในการฝึกก็ควรสร้างสถานการณ์ให้เหมือนของจริงมากที่สุด

2. ผู้เรียนควรมีโอกาสได้ฝึกฝนในสถานการณ์หลาย ๆ แบบการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ฝึกจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำแนกสิ่งเร้าที่สำคัญและตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นโดยมีต้องใส่ใจในสิ่งเร้าปลีกย่อย

3. ผู้สอนควรทดลอง สาธิตให้ดูตัวอย่างหรือให้ดูภาพยนตร์เพราะการเรียนรู้จากตัวอย่าง จะประหยัดเวลาและป้องกันการเข้าใจผิด

4. การเรียนทักษะต้องฝึกหัดและปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ

5. ผู้ฝึกทักษะต้องได้รับคำแนะนำเพื่อปรับปรุงพัฒนาทักษะนั้น ถึงแม้ว่าผู้เรียนจะสามารถสังเกตที่เกิดขึ้นด้วยตนเองก็ตาม การดักเตือนชี้แนะให้เห็นข้อบกพร่องและวิถีทางที่ดียังมีความจำเป็นอยู่มากเพราะผู้เรียนอาจประเมินผลการปฏิบัติของตนผิดพลาด

6. ต้องคำนึงถึงช่วงเวลาฝึก การเรียนทักษะต้องฝึกให้เหมาะสมกับเวลา ต้องเว้นช่วงเวลา (distributed practice) ถ้าฝึกหัดแบบต่อเนื่อง (massed practice) อาจเมื่อยล้าเหนื่อยหน่าย

วิธีช่วยให้เกิดทักษะในการเรียน

1. การสาธิตและการอธิบายแนะนำ

1.1 เริ่มแรกบอกให้ผู้เรียนทราบว่าทำอะไร อธิบายชี้แจงให้เห็นความสำคัญ ระวังให้เกิดความสนใจกระตุ้นให้เห็นว่าสิ่งนั้นมีความจำเป็นมาก ต่อจากนั้นเริ่มสาธิตให้ดูเป็นลำดับ (step by step) ขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้เด็กจัดระบบสิ่งที่เรียนเป็นเรื่องเป็นราว เมื่อสาธิตจบแล้วอธิบายให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ เน้นจุดที่สำคัญ ๆ หรือจุดที่จะต้องสังเกต

1.2 ให้ผู้เรียนลงมือฝึกหัดทันทีหลังจากสาธิตให้ดู ต้องทำซ้ำ ๆ และเสริมแรง การสาธิตอาจจะทำเป็นหมุกก็ได้ ข้อสำคัญเมื่อสาธิตแล้วต้องให้มีโอกาสลงมือฝึกหัด การฝึกทักษะจะเสียเวลาเปล่าถ้าไม่มีโอกาสได้ฝึกหัดทดลองทำ การฝึกหัดจะได้ผลดี ถ้ามีการเสริมแรงเป็นการกระตุ้นทุกครั้ง ถ้าพบว่าในขณะที่ฝึกหัดยังทำผิดพลาดสาธิตให้ดูใหม่

1.3 คอยให้คำแนะนำในขณะที่ฝึกหัด เพื่อช่วยให้ผู้รับการฝึกหัดเกิดทักษะได้ด้วยตนเอง ไม่จับมือหรือช่วยทำให้ เพราะจะไม่ได้อะไรเลย

1.4 ให้คำแนะนำในลักษณะที่อยู่ในบรรยากาศที่สบาย ๆ ไม่วิจารณ์ต้องใจเย็นไม่ดุตำ อย่าทำให้เกิดความตึงเครียด หวาดกลัว ยั่วยุให้เกิดความพยายามที่จะลอง

1.5 ในการฝึกหัดต้องเน้นส่วนที่ถูกต้องมีประโยชน์

เจตคติ

ความหมายของเจตคติหรือความคิดเห็น

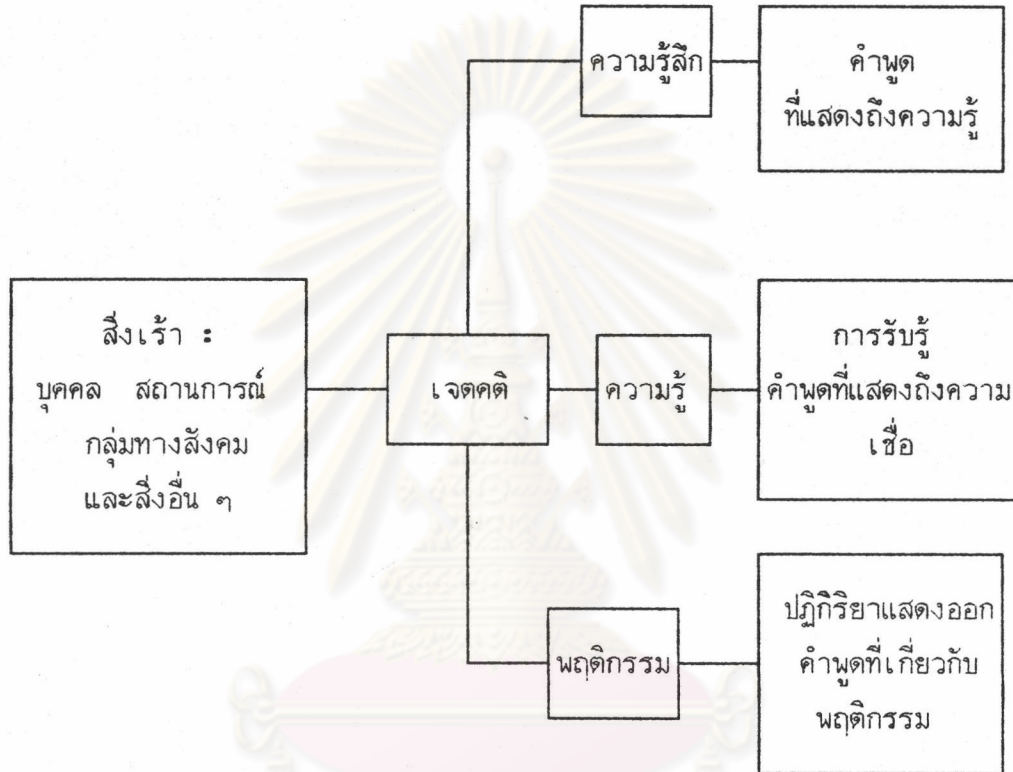
มอร์แกนและคิง (Morgan and King) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เช่นบุคคล สิ่งของ สถาบันและสิ่งที่เป็นนามธรรม แกร์ริสัน (Garrison) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ท่าทีของบุคคลที่จะตอบสนองต่อวัตถุ สิ่งกับและสถานการณ์ต่าง ๆ

ฮิลการ์ด (Hilgard) ได้กล่าวว่า เจตคติหมายถึงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อวัตถุ สิ่งกับและสถานการณ์ต่าง ๆ (Morgan and King, Garrison, Hilgard อ้างถึงใน สงวน สุทธิอรุณ, 2530)

สรุปเจตคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ใน

สิ่งแวดล้อมรอบตัว และแสดงออกมาในรูปของคำพูดและพฤติกรรมต่าง ๆ การมีเจตคติในสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะต้องประกอบด้วยอารมณ์ ความคิดเห็นของตนเองและการมีปฏิริยาโต้ตอบ
องค์ประกอบของเจตคติ แฮรี่ (Harry อ้างถึงในนวลละออ สุภาผล, 2527) ได้แสดงองค์ประกอบของความคิดเห็นไว้ดังนี้

องค์ประกอบของเจตคติ

สาเหตุของการเกิดเจตคติ เกิดจากสาเหตุสำคัญ 5 ประการ ดังนี้
(นวลละออ สุภาผล, 2527)

1. ประสบการณ์ บุคคลย่อมมีประสบการณ์ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งแตกต่างกัน ประสบการณ์ที่ดีย่อมทำให้บุคคลเกิดเจตคติที่ดีและมีความโน้มเอียงที่จะเข้าหาสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้ามประสบการณ์ที่ไม่ดี บุคคลก็จะพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งนั้น
2. การเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระยะแรก ๆ ของชีวิต เช่น เด็กที่ถูกเลี้ยงดูมาในครอบครัวที่นิยมชมชอบในสิ่งใดก็จะเกิดเจตคติที่ดีในสิ่งนั้นด้วย
3. การรับเจตคติของผู้อื่น เป็นการรับเจตคติที่มีอยู่แล้วของบุคคลอื่น เช่น ลูกที่รับเจตคติทางด้านศาสนาของพ่อแม่หรือบุคคลอื่น ๆ ในสังคมมาเป็นของตนเอง เช่น ลูกที่รับเจตคติทางด้านศาสนาแบบยิปซี และวิถีการดำเนินชีวิตจาก พ่อ แม่ เป็นต้น

4. สื่อมวลชน การให้ข้อมูลต่าง ๆ ของสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการสร้างเจตคติหรือความคิดเห็นของบุคคล ไม่ว่าจะผ่านทางด้านดีหรือขัดแย้งก็ตาม

5. บุคคลิกภาพ บุคคลแต่ละคนไม่ใช่จะรับความคิดเห็นของกลุ่มมา มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของเขาอย่างสิ้นเชิง แต่ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพด้วย บุคคลที่มีบุคลิกภาพเก็บตัว เจ้าระเบียบ ถือความคิดของตนเป็นใหญ่ มักรับความคิดเห็นของกลุ่มมาเพียง เล็กน้อย

สาเหตุการเกิดเจตคติทั้ง 5 ประการนี้จะทำให้เกิดได้ทั้งความคิดเห็นที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ความคิดเห็นที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะผ่านทางด้านดีหรือด้านขัดแย้งสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการเรียนรู้และการสร้างประสบการณ์ใหม่ ซึ่งบางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีอยู่เดิม

การทดลองทางจิตวิทยาเพื่อแสดงถึงการเกิดเจตคติและการเปลี่ยนแปลง เจตคติ

วัตสัน (Watson อ้างถึงใน Cronbach, 1963) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการสร้างเจตคติของเด็กที่มีหนูขาว วิธีการของวัตสัน คือ ทุกครั้งที่เด็กเอื้อมมือไปสัมผัสหนูขาว เขาจะเคาะแผ่นเหล็กให้เกิดเสียงดัง ทำให้เด็กตกใจ ทดลองเช่นนี้หลาย ๆ ครั้ง ในที่สุดเด็กก็จะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อหนูขาว คือ ไม่กล้าเอื้อมมือไปจับและเกิดความกลัวหนูขาวตัวนั้น

มิคินิคและแมคกินนี่ (Mitnick and Mc Ginnies อ้างถึงใน Cronbach, 1963) ได้ทำการทดลองเพื่อแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่บุคคลมีอคติและมีความรับเกียจในเชื้อชาติ สามารถเปลี่ยนแปลงได้ โดยการสร้างเจตคติที่ดีขึ้นมาใหม่ โดยได้ทดลองเปลี่ยนเจตคติในเรื่องความรังเกียจเชื้อชาติโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้คือ ภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นโดยมุ่งต่อต้านการรังเกียจเชื้อชาติ โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มได้ทดสอบหาคะแนนเจตติก่อนให้กิจกรรม จากนั้น จึงให้กิจกรรมแตกต่างกัน ดังนี้

กลุ่ม 1 ให้ดูภาพยนตร์เรื่องดังกล่าวข้างต้น และเมื่อดูภาพยนตร์แล้วให้กลุ่มตัวอย่างได้อภิปรายปัญหาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

กลุ่ม 2 ให้ดูภาพยนตร์เรื่องเดียวกับกลุ่มแรก แต่ไม่มีการอภิปรายร่วมกัน

กลุ่ม 3 เป็นกลุ่มควบคุม ไม่ให้กิจกรรมใด ๆ

ผลการทดลอง ภายหลังจากดูภาพยนตร์แล้ว ได้ใช้แบบทดสอบเจตคติฉบับเดิมทดสอบซ้ำ ผลปรากฏ ดังนี้

กิจกรรม	คะแนนเจตคติในทางนิเสธ (Negative)		
	คะแนนครั้งแรก	คะแนนครั้งที่ 2	คะแนนเปลี่ยนแปลง
ดูภาพยนตร์และอภิปราย	70	64	ลดลง 6
ดูภาพยนตร์อย่างเดี่ยว	70	67	ลดลง 3
กลุ่มควบคุม	72	75	เพิ่มขึ้น 3

จากผลการทดลองของมิกนิกและแมคกินนี่ส์แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่างจะมีผลให้เกิดการเปลี่ยนเจตคติได้มากขึ้น ส่วนผู้ที่ไม่ได้รับกิจกรรมใดเลยก็อาจทำให้เจตคติในทางนิเสธเพิ่มขึ้นได้

จากการทดลองทางจิตวิทยาที่นำมากล่าวข้างต้นนี้แสดงให้เห็นว่าเจตคติหรือความคิดเห็นเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นมาได้ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการและการเรียนรู้ใหม่ขึ้น

ความคิดเห็นทางอาชีพ เป็นตัวแปรหนึ่งซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสามารถสร้างขึ้นมาได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงเจตคติที่มีต่อการทำงานและการประกอบอาชีพจากความรู้สึกขัดแย้งหรือไม่พึงพอใจไปเป็นเจตคติที่ดี คือมีความรัก ความพึงพอใจ และการมองเห็นคุณค่าได้

ความรู้

ความหมายของความรู้

ความรู้หมายถึงความสามารถในการเก็บกัก หรือจำเนื้อหาความรู้ต่าง ๆ ที่เรียน การเรียนรู้ในด้านนี้ จึงมุ่งให้ผู้เรียนจำเนื้อหาสาระต่าง ๆ สามารถเก็บกักไว้ ระลึกและจดจำได้เมื่อจะใช้ในโอกาสต่อไป ประกอบด้วย

1. การจดจำข้อความ คำกล่าว คำพูด หรือวัน เดือน ปี ของเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. ความรู้ ข้อเท็จจริง ที่เฉพาะเจาะจงลงไป
3. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ และกระบวนการต่าง ๆ
4. มีความรู้เข้าใจ จดจำความคิดรวบยอดต่าง ๆ ระดับพื้นฐานทั่วไป
5. ความรู้เกี่ยวกับหลักการ และทฤษฎีต่าง ๆ จุดประสงค์ของการเรียนรู้

หรือจุดประสงค์ของการสอน กำหนดเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ใช้คำต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น ให้อธิบาย ให้คำจำกัดความ บอก ชี้ เลือก จับคู่ บอกรายการ เขียนเค้าโครงเหล่านี้ เป็นต้น (สวัณณ์ พุทธเมธา, 2523)

ความรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ ที่เรียกว่า การเรียนรู้ เช่น ก่อนเข้าโรงเรียนนักเรียนยังไม่ออกเขียนไม่ได้ หลังจากเข้าเรียน ได้สักกระยะหนึ่งแล้ว ปรากฏว่ามีพฤติกรรมเปลี่ยนไป คือสามารถอ่านออกเขียนได้ เรียกว่า มีการเรียนรู้เกิดขึ้น

สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ หรือตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ (Variables Influencing Learning) หรือปัจจัยที่ก่อให้เกิดและส่งเสริมการเรียนรู้ (กฤษณา คักดีศรี, 2530)

1. ตัวผู้เรียน (Learner) เช่น วุฒิภาวะและความพร้อม ความพร้อม หมายถึง ระดับวุฒิภาวะที่จำเป็นในการเรียนรู้หรือการฝึกฝนกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เด็กที่มีความพร้อมในการเรียนอ่านย่อมหมายถึงระดับวุฒิภาวะของเขที่สามารถแยกแยะความ คล้ายคลึงและแตกต่างของตัวอักษรได้ ถ้าเด็กยังไม่มีความพร้อม แล้วถูกบังคับให้กระทำ หรือให้เรียน เด็กจะเกิดความคับข้องใจ รำคาญใจ เบื่อหน่าย และมีผลทางสมองและ สติปัญญาด้วย ถ้าเด็กได้ทำงานหรือเรียนตามสภาพความพร้อมของเขาแล้ว เขาจะประสบ ความสำเร็จในสิ่งที่เขาทำหรือเรียน

ครูควรมีบทบาทในเรื่องความพร้อมของเด็กคือ ก่อนให้เด็กทำกิจกรรมใดหรือ ก่อนทำการสอน ควรสำรวจหรือตรวจดูก่อนว่า เด็กมีความพร้อมในสิ่งนั้นหรือยัง ถ้ายังต้อง เตรียมหรือสร้างความพร้อมให้เขาก่อน แล้วดำเนินการสอนให้สอดคล้องกับความพร้อมของ เขา

2. บทเรียน (Task Variables) บทเรียนที่ง่ายและมีความหมายต่อชีวิต ของเขา ย่อมจำได้ดีกว่าบทเรียนที่ยากและไม่มี ความหมาย การจัดบทเรียนโดยถือผู้เรียน เป็นหลัก จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

3. วิธีเรียน วิธีสอน (Methods of Learning) วิธีการเรียนการสอนมี ส่วนทำให้การเรียนรู้มีผลดีหรือไม่ ตัวแปรที่เกี่ยวกับวิธีเรียน ได้แก่ การฝึกฝน จะช่วยให้ เกิดการเรียนรู้ดีขึ้น เครื่องล่อใจ เช่น คำชมเชย การให้รางวัล การตำหนิ ลงโทษ มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

ถ้าจัดกระบวนการเรียนการสอนในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ โดยคำนึง สภาพความพร้อม วุฒิภาวะ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม ดังตัวอย่าง การสอนหัวข้อเรื่อง ขนมถ้วย ผู้สอนอาจนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้สื่อการเรียน ที่เป็นของจริง เพราะมีข้อดีตรงที่ผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า จากนั้นจึง แนะนำวัสดุและอุปกรณ์สาธิตการทำขนมถ้วย แจกใบงาน ฝึกปฏิบัติการทำขนมถ้วยและสรุปผล ดังปรากฏในตารางที่แสดงให้เห็นว่าแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนการสอนใช้เทคนิค

การสอนอะไร

การใช้เทคนิคการสอน ในการสอนทำขนมถ้วย (วิจัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์, 2533)

ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน	เทคนิคการสอน
1. ได้รับความสนใจ	การใช้สื่อการเรียน
2. แนะนำวัสดุอุปกรณ์	การอธิบาย
3. สาธิตวิธีการทำ	การสาธิต
4. ฝึกปฏิบัติจริง	การใช้แบบพิมพ์
5. สรุปผล	การใช้คำถาม

ผู้เรียน จะเกิดการเรียนรู้โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนตามที่กล่าวมา และมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวิธีการทำขนมถ้วยและวัสดุ อุปกรณ์ ที่ใช้ประกอบ การทำขนมถ้วย เมื่อเรียนจบบทเรียน

พฤติกรรมกำรปฏิบัติงำน

บรูซ ดับบลิว ทักแมน (Bruce W. Tuckman อ้างถึงใน บุตรศรี นารี, 2535) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติ (Performance) ว่าเป็นการแสดงออกมาให้สังเกตได้ใน ด้านความรู้ความเข้าใจ ความคิด มโนทัศน์ ทักษะและอื่น ๆ ซึ่งก็คือพุทธิสัย และทักษะพิสัย (Cognitive and Psychomotor Domains)

นอกจากนี้ บรูซ ดับบลิว ทักแมน ยังได้เสนอเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาตัดสิน เกี่ยวกับการวัดภาคปฏิบัติ (Deciding on a Performance) ไว้ดังนี้

1. สิ่งที่จะวัดต้องมีการปฏิบัติที่แท้จริง

การปฏิบัติจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนสามารถใช้มือหรือเครื่องมือทำงาน ในกรณี เช่นนี้หากใช้ข้อสอบแบบเขียนตอบวัดถือว่าทำให้ขาดความตรงในการวัด แต่จะ ใช้การเขียน ตอบเพราะความสามารถที่มุ่งวัด คือ ความสามารถในการเขียนตัวอักษร

2. ความสามารถที่จะวัดจำเป็นต้องวัดกระบวนการปฏิบัติงาน

ในการทดสอบที่วัดกระบวนการหรือผลงาน ครูควรจะละเว้นจากแผนสอนที่ ใช้กระดาษและดินสอ โดยครูต้องสังเกตการปฏิบัติงานของนักเรียนด้วยตนเอง

3. ผลงานขั้นสุดท้ายต้องอยู่ในรูปที่สัมผัสได้

ในกรณีที่วัดการตัดสินใจหรือความคิด ครูสามารถใช้กระดาษและดินสอทดสอบได้

แต่ถ้าสถานการณ์ที่แตกต่างไป เช่น ถ้าผลงานที่จะวัดอยู่ในรูปของสิ่งที่มองเห็นหรือวัตถุ ประสงค์ของการวัด วัดทั้งความรู้ในกระบวนการและทักษะการปฏิบัติงาน ก็จำเป็นต้องใช้ แบบวัดภาคปฏิบัติ

4. เมื่อต้องการที่จะประเมินการเรียนรู้ทักษะกระตาดและดินสอ แต่ถ้าเป็น ทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติ จนถึงการแสดงทักษะที่นักเรียนจะต้องทำให้เห็น จำเป็นต้อง ใช้แบบวัดภาคปฏิบัติ

พฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการปฏิบัติ

เดียน ไชยสร (2530) ได้ศึกษาแนวความคิดนักการศึกษาหลายท่าน เช่น Dave, Harrow, Simon, Jewett, Hunnah และ Michaelis แล้วสรุปแนวคิด เกี่ยวกับการจำแนกความสามารถด้านการปฏิบัติไว้ 5 ขั้นตอนคือ การเคลื่อนไหวของสรีระ การเตรียมความพร้อม การเรียงงาน การปฏิบัติงานด้วยความชำนาญ และการทำอย่าง ริเริ่มสร้างสรรค์ในเชิงการปฏิบัติจริง ๆ พฤติกรรมการเรียนรู้เพื่อมุ่งให้ "ทำเป็น" จะเริ่ม ในขั้นการเรียงงาน ซึ่งเป็นการทำโดยการเลียนแบบ การปฏิบัติด้วยความชำนาญ หรือทำ อย่างชำนาญ การทำอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการทำในสถานการณ์ต่าง ๆ และทำ เพื่อแก้ปัญหาโดยฉับพลัน พฤติกรรมด้านการปฏิบัติดังกล่าวสามารถพิจารณาจากลักษณะต่อไปนี้

1. การเลียนแบบ (Imitating) เป็นการทำตามทีละขั้น ๆ ไปตามที่แสดง ให้ดูอาจจะมีการช่วยเหลือในขณะที่ทำตาม โดยเน้นการทำตามแบบ ทำไปตามขั้นทีละขั้น ๆ การทำที่มีผู้ทำให้ดู หรือแสดงทีละขั้นตอน และการทำโดยมีการช่วยเหลือในขณะปฏิบัติ

2. การทำโดยยึดแบบ (Patterning) เป็นการทำด้วยตนเอง โดยการ บอกแนว ให้คำชี้แจง หรือทบทวนการปฏิบัติให้ก่อน ผู้ปฏิบัติอาจทำโดยการลองผิด ลองถูก ด้วยตนเองอาจช้า ไม่ถูกต้องทีเดียวในตอนแรก จุดเน้น : ทำหลังจากอธิบายวิธีการให้ฟัง ทำหลังจากทบทวนขั้นตอนให้ฟัง ทำหลังจากแสดงหรือปฏิบัติให้ดู หรือทำหลังจากให้ศึกษา จากคำสั่ง

3. การทำด้วยความชำนาญ (Mastering) เป็นการทำได้ถูกต้องแม่นยำ เหมาะสมกับเวลา โดยไม่มีการช่วยเหลือ ชี้แจง แนะนำ ทำให้ดู หรือไม่มีการให้ดูรูปแบบ ใด ๆ เพียงแต่กำหนดหัวเรื่องและวิธีการว่าให้ทำอะไร โดยเน้นความถูกต้อง ความว่องไว ความคงที่ ความประสานสัมพันธ์ ความอดทน ความแน่นอน ความถูกต้องตามสัดส่วน ความ แข็งแรง

4. การทำในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ (Applying) เป็นการทำในสถานการณ์ ใหม่ หรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่นอกเหนือจากที่เคยทำมาแล้วได้ด้วยความสามารถในเวลานั้น

เหมาะสม โดยไม่มีการช่วยเหลือ ไม่มีการแนะนำขั้นตอน กระบวนการหรือการปฏิบัติใด ๆ จากผู้อื่น โดยเน้นการเลือกทักษะที่ต้องการใช้ในการแก้ปัญหา การกำหนดทักษะที่ต้องการใช้ในการแก้ปัญหา ความสนใจในการใช้ทักษะนั้นในยามจำเป็น การกำหนดขั้นตอน กระบวนการในการแก้ปัญหา

5. การแก้ปัญหาได้โดยพลัน (Improvising) เป็นการแก้ปัญหาโดยฉับพลัน ซึ่งอาจเป็นการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ขยาย ยืดหยุ่น เสนอสอดแทรกสิ่งใหม่ เข้าไปกับทักษะที่มีมาหรือทำมาก่อน โดยเน้น การหาหนทางใหม่ในการใช้ทักษะเพื่อให้เหมาะสมกับวิธีการสร้างเสริมแต่งบุคคลบางอย่าง ในการที่จะปฏิบัติงานนั้น ๆ การประสานสัมพันธ์ทักษะที่ใช้ในกิจกรรมนั้น

ชนิดของการวัดภาคปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2530) ได้แบ่งการทดสอบการปฏิบัติออกเป็น 4 ชนิด ตามระดับความเป็นจริง คือ

1. การทดสอบการปฏิบัติด้วยการเขียนตอบ จะแตกต่างไปจากการสอบทั่ว ๆ ไป เพราะการทดสอบนี้จะมุ่งการใช้ความรู้และทักษะ คำถาม ส่วนใหญ่เป็นการใช้ความรู้ที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่ผ่านมา

2. การทดสอบเชิงจำแนก (Identification test) เป็นแบบสอบที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ในระดับความเป็นจริงต่าง ๆ เช่น ให้นักเรียนจำแนกเครื่องมือหรือชิ้นส่วนของเครื่องมือว่าเป็นอะไรบ้าง และแต่ละชิ้นมีหน้าที่อะไร ถ้าเป็นการทดสอบที่ซับซ้อนหรือยากขึ้นอาจจะมอบงานให้นักเรียน เช่น ให้หาจุดที่ไฟฟ้าช็อตในวงจรไฟฟ้า แล้วให้ระบุเครื่องมือ อุปกรณ์และวิธีการที่จะใช้ในการปฏิบัติงานนั้น และถ้าเป็นคำถามที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้นไปอีก เช่น ให้จำแนกการฟังเสียงการปฏิบัติงานของเครื่องยนต์ และหาสาเหตุทำไมจึงมีเสียงเช่นนั้น และจะแก้ไขให้ได้อย่างไร

การทดสอบเชิงจำแนกในบางครั้งจะใช้วัดทักษะการปฏิบัติงานทางอ้อม เช่น เพื่อจะดูว่าใครมีประสบการณ์ในการทำงานเรื่องใด เรื่องหนึ่งหรือไม่ก็จะใช้การทดสอบเชิงจำแนกไปวัด โดยประเมินว่าผู้ที่สามารถจำแนกเครื่องมือต่าง ๆ ในงานนั้น ก็จะมีประสบการณ์ในงานนั้น ถ้าไม่สามารถจำแนกได้ ก็ไม่มีประสบการณ์ในงานนั้น การทดสอบเชิงจำแนกยังใช้เป็นเครื่องมือในการเตรียมนักเรียนเพื่อการปฏิบัติจริงหรือสถานการณ์จำลอง

การปฏิบัติเชิงสร้างสถานการณ์ (Simulated Performance) จะเน้นวิธีการโดยให้นักเรียน ได้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ที่เหมือนจริง เช่น ให้นักเรียนแสดงท่ามวย โดยไม่มีคู่ต่อสู้ การว่ายน้ำแบบกรรเชียง โดยไม่มีน้ำ การปฏิบัติเชิงสร้างสถานการณ์จะช่วย

ป้องกันไม่ให้นักเรียนได้รับอันตรายและทำให้เครื่องมือราคาแพง เสียหายระหว่างการพัฒนาในชั้นแรก ๆ การปฏิบัติเชิงสร้างสถานการณ์ในบางครั้งอาจจะนำมาใช้ในการประเมินในขั้นสุดท้ายของทักษะการปฏิบัติ

4. การปฏิบัติงานจริง (Work Sample) ในการทดสอบการปฏิบัติซึ่งมีหลายวิธีการนั้น การปฏิบัติงานจริงถือว่ามีระดับความเป็นจริงสูงสุด นักเรียนจะต้องแสดงตัวอย่างของงานภายใต้สถานการณ์จริง เช่น ในการทดสอบการขับซีรี่ย์ยนต์ นักเรียนต้องขับจริง มีสภาพเหมือนการขับรถยนต์โดยทั่ว ๆ ไป เช่น มีเครื่องหมายจราจรต่าง ๆ เลี้ยวซ้าย เลี้ยวขวา ติดไฟแดง ขึ้นสะพาน โดยนักเรียนจะต้องแสดงความสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญหน้าได้

เนื่องจากการปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับความสามารถทางสมองผสมกับความรู้สึกทางจิตใจ การวัดการปฏิบัติงานจึงครอบคลุมลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (อุทุมพร จามรมา, 2532)

1. ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
2. กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุมการเตรียมพร้อมทางกายและใจ
3. ผลงานที่ทำสำเร็จแล้ว

วิธีการที่ใช้วัดภาคปฏิบัติ

กรมวิชาการ (2530) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ควรจะวัดจากการปฏิบัติงานจริง มีอยู่ 2 ประการ คือ

1. ความสามารถและทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน จุดมุ่งหมายของการวัดและการประเมินผลการปฏิบัติงานแยกเป็น 2 ส่วน คือ วิธีการและผลงาน การตัดสินขั้นสุดท้ายของการพัฒนาด้านทักษะจะพิจารณาในประเด็นที่ว่า นักเรียนสามารถปฏิบัติอย่างไร มากกว่าที่จะวัดว่านักเรียนรู้อะไร

- 1.1 วิธีการ (Procedure) คือ ชุดหรือลำดับขั้นของการกระทำของนักเรียน ส่วนผลงาน (Product) ก็คือผลจากการปฏิบัติงานตามวิธีการนั้น ตัวอย่าง เช่น การพิมพ์ดีด วิธีการได้แก่ การนั่ง การวางนิ้วบนแป้นที่เหมาะสมก่อนเริ่มพิมพ์ การจับตาอยู่ที่สิ่งพิมพ์มากกว่าบนแป้นแต่ละนิ้ว เป็นต้น ส่วนผลงานคือสิ่งที่พิมพ์ได้

- 1.2 การวัดผลงาน (Product) เป็นการวัดที่เป็นอัตนัยมากและงานแต่ละชนิดจะมีเกณฑ์ประเมินต่างกันไปและมีมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ยอมรับระดับหนึ่ง ๆ เช่น การทำเค้ก อาจจะดูความนุ่ม ความสูง (ฟู) ของเค้ก รสชาติ เป็นต้น การตั้งเกณฑ์หรือมาตรฐานจะต้องคำนึงถึงอายุ ระดับวุฒิภาวะ และประสบการณ์ของนักเรียน การตัดสินผล

งานต้องเลือกเกณฑ์ให้เหมาะสม

วิธีการที่ใช้รวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติงานจริง

1. การสังเกตโดยตรง (Direct Observation) การสังเกตโดยตรงจากผู้สังเกตทำให้ได้ข้อมูลที่ดีกว่า นักเรียนมีความรอบรู้ตามจุดประสงค์หรือไม่ การสังเกตอาจจะต้องเลือกว่าจะสังเกตตามโครงร่างที่กำหนดไว้หรือไม่ต้องมีโครงร่าง
2. การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์เป็นวิธีการที่ดีที่สุด ทำให้รู้ว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในตอนที่ทำไม่ได้สังเกตด้วยตนเองนั้น อาจสัมภาษณ์ความคิดของนักเรียนเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ระหว่างที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน
3. การเขียนรายงาน (Self Report) การเก็บข้อมูลโดยวิธีการนี้จะขอให้นักเรียนสังเกตซึ่งกันและกัน แล้วรายงานผลการสังเกต โดยการวิจารณ์เปรียบเทียบประโยชน์ของเทคนิคนี้ คือ ช่วยประหยัดเวลา นักเรียนบางคนสามารถปฏิบัติงานได้ดี ถ้ามีอิสระไม่ถูกรบกวน

เครื่องมือประกอบการสังเกต

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการปฏิบัติงานและผลงาน จะต้องเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ การสังเกตที่ดี จึงต้องมีเครื่องมือประกอบการสังเกต เครื่องมือประกอบการสังเกตมีดังนี้

1. แบบสำรวจรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือที่ประกอบด้วยรายการที่แสดงถึงขั้นตอนในการปฏิบัติงาน กิจกรรมต่าง ๆ หรือพฤติกรรมที่ผู้สังเกตบันทึกเมื่อเห็นว่า พฤติกรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นตามรายการที่กำหนดไว้ เครื่องมือนี้มีประโยชน์ต่อการเก็บข้อมูลของขบวนการหรือวิธีการที่ได้แบ่งแยกการกระทำ การแสดงหรือ การปฏิบัติต่าง ๆ ออกอย่างชัดเจน เช่น การทดลองเคมี การใช้เครื่องยนต์ เป็นต้น
2. มาตรฐานค่า (Rating Scale) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การสังเกตมีความเป็นปรนัยมากขึ้น บันทึกและรายงานผลการตัดสินของครูจากการสังเกตเป็นระบบดีขึ้น ประกอบด้วยพฤติกรรม ที่จะตัดสินและมาตราที่จะใช้ตัดสินว่าอยู่ในระดับใด ลักษณะของมาตรฐานค่า มีการเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียน หรือทักษะความสามารถกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ก่อนแล้วว่า ระดับสูง กลาง ต่ำ หมายถึง พฤติกรรมอะไร หรือต้องมีทักษะความสามารถอย่างไร
3. การจัดอันดับ (Ranking) เป็นวิธีการที่จะเรียงลำดับนักเรียนในคุณสมบัติหนึ่ง ๆ ตามที่กำหนดให้ ซึ่งสามารถจะใช้ในการวัดวิธีการหรือผลงานก็ได้ แต่ส่วนใหญ่

จะใช้ในการวัดผลงานมากกว่า

4. มาตรฐานวัดทางผลงาน (Product Scale) คือมาตรฐานประมาณค่าชนิดหนึ่ง โดยจะวัดผลงานตามระดับคุณภาพ อาจแบ่งคุณภาพของผลงานเป็น 4 ระดับ หรือมากกว่านั้น เวลาใช้จะตัดสินผลงานในเชิงเส้นตรง โดยนำผลงานของนักเรียนมาเทียบกับผลงานที่กำหนดให้เป็นเกณฑ์

5. การเปรียบเทียบเป็นคู่ (Pair Comparison) เป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนที่มีจำนวนน้อย ๆ เพราะจะทำให้สะดวก มีความตรงและความเที่ยงตรงสูง

6. ระเบียบเหตุการณ์ (Anecdotal Record) จะใช้เมื่อไม่สามารถให้คำนิยาม คุณลักษณะของการทำงานตามลักษณะอื่นได้แน่ชัด ระเบียบเหตุการณ์จะใช้ได้ดีในวิชาศิลปศึกษาและพลศึกษา (บุตรศรี นารี, 2535)

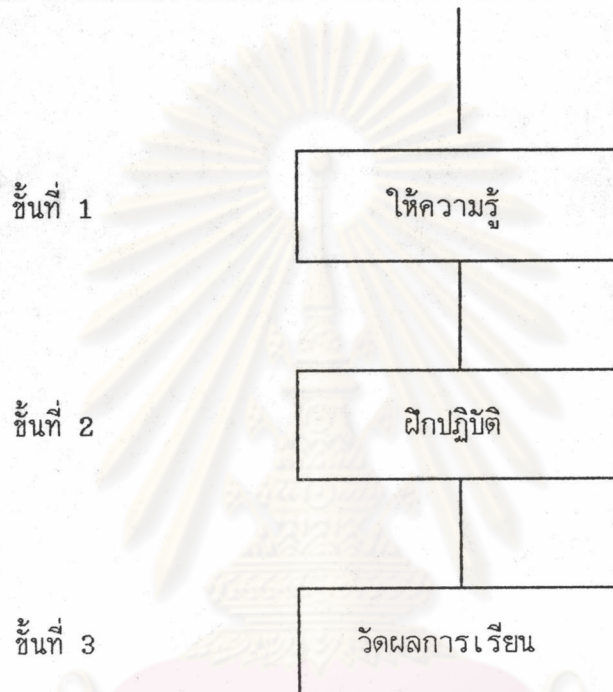
จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า ทักษะ หรือความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วและมีประสิทธิภาพนั้น มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานของมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีสิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างน้อย 4 ส่วน คือ ความรู้ในเนื้อหา ทักษะ คือ ความชำนาญในการปฏิบัติ เจตคติ คือ ความรู้สึกที่มีต่องานหรืออาชีพ นิสัย คือ ความเคยชิน หรือระบบการทำงานอย่างหนึ่งอย่างใด ได้อย่างรวดเร็วคล่องแคล่ว และถูกต้องก็กล่าวได้ว่า คน ๆ นั้นเป็นผู้มีทักษะในกิจกรรมนั้น ๆ

* กลุ่มประสบการณ์แต่ละกลุ่มจะมีลักษณะและธรรมชาติวิชาต่างกัน โดยเฉพาะกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพซึ่งเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่ว่าด้วยเรื่องของการปฏิบัติเพื่อฝึกฝนนิสัยในการทำงานและเตรียมผู้เรียนไปสู่การสร้างงานหรือการประกอบอาชีพ

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงให้มากที่สุด การสอนให้บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ในการกระทำหรือปฏิบัติงานต่าง ๆ นั้น นอกจากจะต้องอาศัยแรงจูงใจ ความคิดรวมยอด การแก้ปัญหา ความคิดวิพากษ์วิจารณ์ ความคิดสร้างสรรค์และเจตคติแล้ว ต้องอาศัยทักษะในกาทำงาน เพราะทักษะเป็นเรื่องสำคัญที่ช่วยให้การทำงานคล่องแคล่วมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันมีการนำกิจกรรมส่งเสริมทักษะมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง เพราะกิจกรรมส่งเสริมทักษะมีความสำคัญสำหรับนักเรียนในการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชานั้น ๆ จึงจำเป็นที่ครูควรจัดกิจกรรมส่งเสริมทักษะให้แก่ผู้เรียนทุกกลุ่มประสบการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะและประสบการณ์ตรง เกี่ยวกับการทำงานต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ (น้อมศรี เคา, 2529)

จากหลักการจุดหมายและโครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์การทำงานและพื้นฐานอาชีพ

ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 และจิตวิทยา
 การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตามที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิด
 หลักการและขั้นตอนการเรียนการสอนทักษะของ ดี เซคโก มาปรับปรุงเป็นวิธีการสอนทักษะ
 สำหรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษา
 เพื่อใช้ทดลองสอนในงานวิจัยครั้งนี้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนในแผนการสอน ดังนี้
 แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนการสอนทักษะตามหลักการของ ดี เซคโก ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

1. ขั้นให้ความรู้

- 1.1 นำเข้าสู่บทเรียนโดยการจัดให้ผู้เรียนดูผลงานสำเร็จรูป
- 1.2 ผู้สอนฉายภาพเลื่อน ประกอบการบรรยายลักษณะรวมของการ
 ประดิษฐ์งานที่กำหนด คุณลักษณะของผู้ประกอบอาชีพ แหล่งประกอบอาชีพ ความก้าวหน้าใน
 อาชีพ แนวโน้มและความต้องการของตลาด
- 1.3 อธิบายแผนภูมิ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน เรียงตามลำดับขั้นตอนที่หนึ่ง
 ถึงขั้นตอนสุดท้าย ได้ผลงานสำเร็จรูป
- 1.4 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับ วัสดุ และอุปกรณ์ที่จะใช้ปฏิบัติงานที่กำหนด
 ให้ผู้เรียนได้ศึกษาอย่างใกล้ชิด
- 1.5 อภิปราย ชักถามความเข้าใจ การกะประมาณราคาต้นทุน และกำไร
 รวมทั้งการกำหนดราคาขาย

1.6 ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการปฏิบัติงาน และการประกอบอาชีพ

2. ชั้นฝึกปฏิบัติ

2.1 ครูวิเคราะห์ทักษะพื้นฐาน ของงานที่จะฝึกปฏิบัติออกเป็นทักษะย่อย เรียงลำดับ ก่อน หลัง จัดทำเป็นแผนภูมิขั้นตอนการปฏิบัติงานเพื่อนำเสนอประกอบการ บรรยายให้นักเรียน

2.2 ศึกษาภูมิหลังของผู้เรียนว่ามีทักษะพื้นฐาน ในงานที่จะฝึกปฏิบัติมาก น้อยเพียงใด โดยการให้นักเรียนทดลองฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคล เช่น การจับกรรไกรตัด กระดาษ การใช้เข็มเย็บผ้า ฯลฯ

2.3 นักเรียนฝึกทักษะย่อยที่ยังบกพร่องเพิ่มเติม ส่วนนักเรียนที่ทำ ได้ ค่อนข้างดีก็ให้ฝึกปฏิบัติซ้ำ เพื่อให้มีความชำนาญมากขึ้น

2.4 ครูสาธิตทักษะการปฏิบัติงานที่กำหนด ที่ละทักษะย่อยและให้ นักเรียนฝึกปฏิบัติตามที่ละขั้นตอน ตามลำดับ

2.5 นักเรียนฝึกปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง ตามลำดับของทักษะ ย่อยตั้งแต่ขั้นตอนแรก ถึงขั้นตอนสุดท้าย ได้ผลงานสำเร็จรูปตามที่กำหนด

2.6 ตลอดระยะเวลาที่ฝึก ครูให้การช่วยเหลือ ชี้แนะจุดบกพร่อง ที่ควร แก้ไขตลอดจนแจ้งผลการฝึกให้นักเรียนทราบตลอดระยะเวลาที่ฝึกปฏิบัติงาน เป็นการ เสริม แรงแก่ผู้เรียน

3. ชั้นวัดผลการเรียน

3.1 ชักถามความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ที่นำมาฝึกปฏิบัติงาน กระบวนการทำงาน และแนวทางในการนำไปประกอบอาชีพ

3.2 ทดสอบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้เรียน โดยให้ผู้เรียน ปฏิบัติงานที่เรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่งด้วยตนเอง และแนวทางในการนำไปประกอบอาชีพ

3.3 สังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงานของนักเรียนขณะที่ฝึกปฏิบัติงานและ บันทึกผลลงในแบบตรวจสอบทักษะและแบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการสอนที่พัฒนาขั้นนี้ได้นำหลักการและแนวคิดการสอนทักษะของ ดี เชคโก มาใช้ในขั้นตอนที่ 2 คือชั้นฝึกปฏิบัติ หลังจากได้รับความรู้เกี่ยวกับงานที่จะฝึกปฏิบัติแต่ละ ครั้งแล้ว ก่อนฝึกปฏิบัติผู้สอนจะทดสอบภูมิหลังหรือความสามารถพื้นฐานของงานที่จะปฏิบัติ โดยให้ผู้เรียนทดลองปฏิบัติทักษะย่อยของงานชนิดนั้น ๆ เช่น การประดิษฐ์ตุ๊กตาหญิงไทยจะ ให้ผู้เรียนทดลองใช้กรรไกรตัดกระดาษ และหรือการใช้มือจับกระดาษให้เป็นแผ่นๆ ฯลฯ เมื่อพบว่าผู้เรียนยังบกพร่อง ก็จะสอนทักษะย่อยเหล่านั้นให้ผู้เรียนฝึกจนมีความชำนาญ

แล้วจึงดูการสาธิต และปฏิบัติงานชนิดนั้นตามขั้นตอน จนสำเร็จได้ผลงานสำเร็จรูป

วิธีการที่กล่าวมา ต่างไปจากการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพตามปกติ ผู้วิจัยจึงได้สนใจนำไปทดลองสอนทักษะการปฏิบัติงานในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยคาดว่าวิธีสอนนี้จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ระดับประถมศึกษา มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

นับตั้งแต่เริ่มใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมาได้มีการวิจัยเพื่อติดตามผลการใช้หลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มาโดยตลอด ซึ่งพอจะทำให้ทราบว่า การดำเนินการตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 บรรลุผลตามจุดประสงค์หรือไม่เพียงใด ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

มลิวัลย์ ลับไพรี (2521) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ พบว่า ทั้งครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์มีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์นี้ ด้านจุดประสงค์ตรงกับความสนใจ มีประโยชน์ต่อผู้เรียน สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้

วันเพ็ญ เกตสกุล (2526) วิจัยเรื่อง วิเคราะห์แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาที่ ห้าและหก ของเขตการศึกษา 5 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประกอบอาชีพในท้องถิ่น นักเรียนและผู้ปกครอง โดยใช้วิธีแจกแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ในระดับชั้นประถมศึกษา ครูส่วนใหญ่มีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและเห็นว่าเนื้อหาที่กำหนดไว้มีประโยชน์ต่อผู้เรียนมาก สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ แต่ยังมีปัญหาอยู่บ้าง เช่น ครูไม่ถนัดในการสอนไม่มีความรู้ในการจัดทำ และใช้อุปกรณ์

ปัญญา สิทธิผล (2529) ได้ศึกษาการนำผลจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตรประจำวันของนักเรียนที่สำเร็จการศึกษามัคบังคับตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 ในจังหวัด ฉะเชิงเทรา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา และเปรียบเทียบ การนำผลจากการเรียนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และความต้องการในการศึกษาด้านวิชาชีพของนักเรียนตามตัวแปร เพศ ภูมิฐานะ และอาชีพของผู้ปกครอง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีภูมิฐานะอยู่นอกเมือง ได้นำผลจากการ

เรียนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเมือง

ภิรมย์ ศรีเพชร (2527) ได้วิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความต้องการและการปฏิบัติจริงในการฝึกปฏิบัติ ด้านการงานและพื้นฐานอาชีพ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย สรุปได้ว่า ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ นักเรียนสนใจมากที่สุด คืองานประดิษฐ์ รองลงมาคืองานเกษตร ในด้านความต้องการในการฝึกปฏิบัติสูงกว่าการได้ปฏิบัติจริง หากแต่ทางโรงเรียนไม่สามารถ จัดกิจกรรมให้ตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้

ลักขณา สมเชื้อ (2524) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ หนึ่งและสอง จังหวัด ชลบุรี โดยใช้แบบสอบถาม ถามครูประจำการ ในด้านการสอน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนในชั้นประถมศึกษาค่อนข้างน้อย พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า ควรได้รับการฝึกอบรมให้มี ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพเป็นอย่างดี และเมื่อมีปัญหา การสอนเกิดขึ้น ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ครูใหญ่ ครู ผู้ปกครอง วิทยากรในท้องถิ่น และศึกษานิเทศก์ ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ วิโรจน์ วัฒนานิมิตรกุล (2530) ซึ่งวิจัย เรื่องการใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ วิชางานเลือกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม โดยใช้แบบสอบถามถามผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ วิชางานเลือก ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน คือพื้นฐานความรู้ของนักเรียนต่างกัน การขาดแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีสอน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะว่า จากสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้บริหารครูผู้สอน มีความสำคัญที่จะทำให้หลักการและจุดมุ่งหมายหลักสูตรประสบผลสำเร็จ โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน สำหรับการดำเนินการ ควรให้การสนับสนุน การดำเนินการสอนของครูให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและครูผู้สอนจะต้องเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตน ในการที่จะมีส่วนร่วมให้การจัดการสอนสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังต้องสามารถจัดการเรียนการสอนได้ถูกต้อง ตามหลักวิชา ตั้งแต่การเตรียมการสอน การใช้วัสดุ อุปกรณ์ประกอบการสอน การวัด และการประเมินผล ตลอดจนสถานที่ที่จะใช้สอนและฝึกงาน ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528) ได้วิจัย ตามโครงการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในโรงเรียน

ประถมศึกษา โดยความร่วมมือขององค์การยูนิเซฟ และโครงการนี้ได้สรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนและคุณภาพของการสอนงานเลือก กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาทั่วไปสำหรับงานเลือก ควรประกอบด้วย การวางแผน การผลิต และกิจกรรมการตลาด

2. แนวทางการสอนงานเลือก เพื่อจะให้ผลที่จะก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่องานที่เรียนนั้น ต้องอาศัยเวลาในการเรียนที่เหมาะสม ต้องมีการฝึกทำอย่างน้อย 2 ถึง 3 ครั้ง จึงได้ผลที่ผู้รับสามารถมองเห็นประโยชน์ของการเรียนอย่างต้องแท้ สามารถใช้การได้ดี โดยขายผลผลิต และทำเป็นอาชีพได้

3. ครูผู้สอนมีความสำคัญในการสอนงานเลือกที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกและมีทัศนคติที่ดีต่องานเลือกที่ได้เรียนรู้อย่างยิ่ง

4. กรณีที่ขาดครูผู้สอนงานเลือก ควรเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้เพื่อครูผู้สอนจะได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นและสามารถดำเนินการได้เองในที่สุด

5. เมื่อนักเรียนสามารถปฏิบัติงานที่เป็นอาชีพได้พอควร ควรสนับสนุนด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ในการผลิต จัดตั้งศูนย์กลางการตลาดหรือสหกรณ์ ซึ่งผู้เรียนสามารถหารายได้จากงานเลือกต่าง ๆ ที่หาตลาดได้ในท้องถิ่นของตนเอง

ประมวล เสนาฤทธิ์ (2524) ได้วิจัยเรื่องการเสริมวิชาชีพให้นักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ โดยวิธีศึกษาจากเอกสาร ศึกษาสภาพจริงของการใช้หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพจากภาคสนาม และการประชุมสัมมนาบุคคลจากหลายอาชีพ ผลการวิจัยมีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2521 ประชากรของประเทศไทยเพิ่มขึ้นประมาณปีละ 1 ล้านเศษ หรือเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3 ต่อปี ประมาณ 1 ใน 3 ถึง 4 ใน 10 อยู่ในกำลังแรงงาน

2. กำลังแรงงานส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80) ได้รับความศึกษาเพียงระดับประถมศึกษา สภาพของกำลังแรงงานในลักษณะที่กล่าวมานี้คงจะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก โดยเฉพาะจำนวนผู้ที่จบประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ และไม่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน ปีละประมาณ 5 ถึง 6 แสนคน และส่วนใหญ่คาดว่าจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบทและบางส่วนจะเดินทางเข้ามาหางานทำในสาขาอื่น ๆ ในเมือง จึงเป็นเรื่องที่ควรต้องหาทางเสริมวิชาชีพให้แก่กำลังงานเหล่านี้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตและพัฒนาคุณภาพที่เหมาะสมบางประการ เพื่อให้สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงวิธีการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขตลอดจนยกฐานะความเป็นอยู่

ในชนบทให้สูงขึ้น

3. กระทรวงศึกษาธิการในฐานะที่เป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรที่เกี่ยวกับการทำงาน และอาชีพมาโดยตลอด สำหรับหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ซึ่งปรับปรุง ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 ได้เน้นหลักสูตรกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพเพื่อให้ตอบสนองนโยบาย การจัดการศึกษาแต่ละระดับให้จบในตัวเอง ทั้งนี้เพื่อเป็นการเตรียมเยาวชน ให้เกิดความพร้อม มีความรู้ ความสามารถที่จะช่วยตัวเองได้ คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น จุดมุ่งหมายของกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพก็คือ การฝึกอบรมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน และทำงานเป็น เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพต่อไป เนื้อหาสาระของหลักสูตร ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง อัตราเวลาเรียน สำหรับกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพมีประมาณร้อยละ 10 ในชั้น ป.1-2 ร้อยละ 20 ในชั้น ป.3-4 และร้อยละ 30 ในชั้น ป.5-6 ตามลำดับ

จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติ หลักสูตร ได้เน้นที่จะให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปฏิบัติงานง่าย ๆ เบื้องต้น ควบคู่ไปกับการเรียนด้านทฤษฎี และยังระบุไม่เด่นชัดเท่าที่ควร แต่พอจะดูได้ จากจุดประสงค์เฉพาะแต่ละงานว่าจะให้ผู้เรียนทำอะไรได้บ้าง

จุดประสงค์ด้านการปลูกฝัง เจตคติได้ระบุคุณสมบัติที่ควรเน้นของผู้จบการศึกษาภาคบังคับไว้คือ เน้นคุณสมบัติที่มีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิต เช่น ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบวินัย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจุดประสงค์เฉพาะงานคือ งานเกษตร งานบ้าน งานประดิษฐ์ งานช่าง ปรากฏว่า ยังมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรกลุ่มพื้นฐานอาชีพ เพราะส่วนใหญ่ (ประมาณร้อยละ 90) เน้นด้านการให้ความรู้ แต่ขาดการเน้นด้านการเสริมสร้างลักษณะนิสัย หรือคุณสมบัติที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นเรื่อง ที่ผู้เข้าร่วมการสัมมนาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากกว่าด้านความรู้ ความคิดเกี่ยวกับอาชีพ

ทรงชัย ช่มชัยยา (2519) ได้วิจัยเรื่อง อิทธิพลของการจัดลำดับชั้นการสอน และการฝึกทีละขั้น ต่อการเรียนรู้ทักษะ พบว่า การสอนแบบแยกจะได้ผลดีว่าการสอนแบบรวม และการสอนตามลำดับ จากง่ายไปหายากจะให้ผลดีว่าการสอนย้อนจากเนื้อหาที่ยากไปหาง่าย

เนลเลอร์ (Nalor, 1962) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการสอนงานฝีมือ สรุปได้ว่า ถ้าเป็นงานฝีมือที่ไม่ซับซ้อนหรือมีขั้นตอน การสอนแบบแยกเพื่อฝึกขั้นตอนต่าง ๆ เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับงานฝีมือที่มีขั้นตอนมากและยาก การใช้วิธีสอนแบบรวมนับว่ามีประสิทธิภาพดีที่สุด

สมลักษณ์ พิมสกุล (2532) ได้ศึกษาความสอดคล้องระหว่างการเรียน การสอน งานเลือก ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 กับสภาพความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนในจังหวัดชลบุรี พบว่า ความต้องการในการสอนงานเลือกแขนงงานช่างประดิษฐ์ของครู ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) แล้วปรากฏว่า ผู้ปกครองมีความต้องการให้บุตรหลานได้เรียนแขนงงานนี้ทุกงานมากกว่าความต้องการในการสอนของครู

กรมวิชาการ (2531) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการศึกษาวิชาชีพ ในและนอกระบบโรงเรียน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ และแสวงหารูปแบบการจัดการศึกษาวิชาอาชีพที่เหมาะสม ให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาภาคบังคับ แหล่งข้อมูลประกอบด้วย ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วไม่ได้เรียนต่อ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้สอนและผู้เรียนวิชาอาชีพ ในและนอกระบบโรงเรียน ผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด เจ้าของสถานประกอบการ และผู้ประกอบการอาชีพอิสระ เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. รัฐกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพในทุกระดับชั้นไว้ชัดเจนในหลักสูตรของทุกระดับทุกชั้น สอดคล้องกับนโยบายที่วางไว้ ส่วนการจัดการเรียนการสอน วิชาอาชีพให้แก่ผู้จบชั้นประถมศึกษาที่ไม่ได้เรียนต่อ นั้น ยังจัดได้น้อย และไม่กว้างขวาง เพราะมีปัญหาอุปสรรคหลายประการ
2. ความคาดหวังของผู้ปกครองและความคาดหวังของเด็กเกี่ยวกับการเลือกอาชีพ มีความสอดคล้องกันว่าควรเป็นไปตาม ความถนัด ความสนใจ และระดับสติปัญญาของเด็ก
3. ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความเห็นว่ามีความพร้อมค่อนข้างมากในการเปิดสอนวิชาอาชีพ ยกเว้น ความพร้อมด้านสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ และการปรับปรุงเนื้อหาวิชาอาชีพให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดในหลายรูปแบบ
4. ผู้สอนวิชาอาชีพ ให้ความเห็นว่ามีความพร้อมในการสอนทักษะอาชีพ ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ มีความพร้อมค่อนข้างมาก สำหรับผู้เรียน ให้ความเห็นว่าได้เรียนตรงกับความสนใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เป็นส่วนใหญ่
5. ผู้บริหารระดับจังหวัด ส่วนใหญ่มีความเห็นเห็นว่า โดยทั่วไปยังจะต้องเน้นการประกอบอาชีพเกษตร ช่างอุตสาหกรรม และศิลปหัตถกรรมอีกต่อไป
6. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพ ที่การวิจัยนี้เสนอ มี 9 รูปแบบ แต่ละรูปแบบมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต่างกัน รูปแบบดังกล่าวนี้ได้แก่ การฝึกฝนทักษะพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต การฝึกฝนเพื่อหารายได้ในหมู่บ้าน การฝึกทักษะพื้นฐานทั่วไปสำหรับอาชีพ

เฉพาะอย่าง การฝึกอาชีพเพื่อรับจ้างหรือประกอบอาชีพอิสระ การฝึกอาชีพเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของตนเอง การฝึกอาชีพเพื่อประกอบงานเฉพาะสิ่ง การจัดการศึกษาเกษตรกรรมต่อเนื่อง สำหรับลูกเกษตรกร การฝึกช่างฝีมือชั้นดี และการพัฒนาอาชีพของชุมชน

กระทรวงศึกษาธิการ (2533) ได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาอาชีพและการมีงานทำ แหล่งข้อมูลคือผู้เชี่ยวชาญวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชาอาชีพ ผู้สอนวิชาอาชีพและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ที่เรียนแผนการเรียน วิชาอาชีพในโรงเรียน 48 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบสำรวจ ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ ดังนี้

1. แผนการเรียนของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ที่โรงเรียนเปิดสอนมากที่สุด คือ ช่างอุตสาหกรรม ของมัธยมศึกษาตอนปลาย คือเกษตรกรรม มีลักษณะเปิดแผนการเรียน การทดสอบความรู้
2. โรงเรียนร้อยละ 83 สอนวิชาอาชีพในโรงเรียน ร้อยละ 14 ส่งนักเรียนไปฝึกงานนอกโรงเรียนและเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาสอนในโรงเรียน
3. ครูผู้สอนส่วนใหญ่ วัตถุประสงค์ของนักเรียนด้วยการให้คะแนนตามขั้นตอนการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาให้คะแนนความสนใจ การเอาใจใส่ และให้คะแนนผลงานขั้นสุดท้าย วิธีการประเมินที่ใช้ก็คือการสังเกตการปฏิบัติงาน ดูผลงานและการทดสอบ
4. ปัญหาที่โรงเรียนประสบคือขาดวัสดุและโรงฝึกงานในสาขาช่างอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ครูสอนวิชาอาชีพไม่เพียงพอหรือมีน้อย และไม่ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบอาชีพอิสระ ในการให้นักเรียนฝึกงาน ส่วนปัญหาที่สำคัญของครูคือการขาดเอกสารหลักสูตร และคู่มือต่าง ๆ ความไม่สะดวกในการนิเทศนักเรียนฝึกงาน นักเรียนไม่สนใจเรียนวิชาอาชีพ
5. คุณลักษณะที่จำเป็นมาก ในการเรียนวิชาอาชีพ 3 อันดับแรก คือ ความซื่อสัตย์สุจริต คุณลักษณะที่ครูทุกสาขาอาชีพปลูกฝัง ให้เกิดกับนักเรียน คือ ความรับผิดชอบ ครูเกษตรเน้นให้ทำงานอาชีพและชยัน อดทน ครูช่างอุตสาหกรรม เน้นความปลอดภัยและให้ทำงานอาชีพ ครูคหกรรมเน้นการทำงานด้วยตนเอง และความตรงต่อเวลา
6. นักเรียนมีความเห็นว่าผู้ที่จะสอนวิชาอาชีพได้ดี ควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ มีความรู้และประสบการณ์ ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีความรักและตั้งใจที่จะสอน มีความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา คุณสมบัติของผู้ที่จะเรียนวิชาอาชีพได้ดีคือ มีความขยัน ตั้งใจนัดวิชาที่เรียนและมีความรับผิดชอบ
7. ครูร้อยละ 69 มีความรู้สึกเฉย ๆ ต่อการสอน และนักเรียนร้อยละ 72

รู๊สึกเฉย ๆ ต่อการเรียนวิชาอาชีพ

จำเริญ เสกธีระ (2534) ได้รายงาน ผลการวิจัยสภาพความพร้อม ในการจัดการเรียนการสอน วิชาพื้นฐานอาชีพ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่า การขยายตัว ทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว เป็นผลให้ประเทศชาติต้องการกำลังคนมาสนองการพัฒนา บ้านเมืองในอัตราที่สูงขึ้น การผลิตกำลังคน จึงต้องปรับเปลี่ยนให้ทันต่อความเจริญทาง เศรษฐกิจที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ด้วยการให้ความสำคัญแก่การจัดการ เรียนการสอนวิชาอาชีพ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการให้ความรู้วิชาสามัญ แก่ผู้ที่เรียนจบการ ศึกษาภาคบังคับ หรือระดับมัธยมศึกษา ที่เข้าสู่ตลาดแรงงานให้ประสบความสำเร็จในการ ประกอบอาชีพ ตามกำลังและความสามารถของตนเอง หรือศึกษาต่อในวิชาอาชีพนั้น ได้ เป็นอย่างดี การวางพื้นฐานด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียน จึงมีความจำเป็นทั้งในแง่ของการมี ความรู้ ความสามารถในการประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ การ จัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานอาชีพ อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยส่งเสริมให้กำลังคนที่จะเข้า สู่อุตสาหกรรมของประเทศมีคุณภาพเพิ่มขึ้น

งานวิจัยที่กล่าวมาแสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการ เรียนในกลุ่มประสบการณ์ การงานและพื้นฐานอาชีพ ที่จะส่งผลถึง ความรู้ ทักษะพื้นฐาน การทำงานและเจตคติทางอาชีพของนักเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ในการประกอบ อาชีพ ในอนาคต ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอน กลุ่มประสบการณ์ นี้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น เทคนิค วิธีสอน ตัวครู และนักเรียน ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทั้งหมดนี้ สามารถนำไปใช้ประกอบ ในการพัฒนา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับ ประถมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย